

Nei til EU

Är det rationellt för Norge att stå utanför EU?

TACK

Ett stort tack till mina vapendragare och kurskamrater som jag kämpat tillsammans med på biblioteket under hela magisteråret. Utan Er vet jag inte hur jag skulle ha tagit mig genom året. Vill också rikta ett tack till min handledare Stefan Höjelid som hjälpt till under uppsatsens gång och kommit med kloka förslag. Även Sveriges ambassad i Oslo har utgjort en stor hjälp och bidragit med viktig information. Sist men inte minst min familj och vänner som har uppmuntrat mig i tider då det varit svårt att se motgångarnas slut.

Tack!

Abstract

University: Växjö University, School of Social Sciences, Department of Political Science.

Level: Master thesis

Title: No to the EU – is it rational for Norway to stay outside the union?

Author: Martina Andersson

Supervisor: Stefan Höjelid, Associate Professor.

The purpose of this study is to illustrate why Norway is not a member of the EU from a rational choice perspective. In order to fulfil this purpose, two questions will constitute the framework of the study. These are:

1. What are the arguments of the EU-opposers in the Norwegian EU-debate?
2. Is it rational for Norway to stand outside the EU?

The first question was answered by analyzing and mapping out the arguments of the Norwegian EU-opponents and then using a critical literature study to analyse them. To demarcate the study, only the arguments of the parliamentary parties that are opposing a Norwegian EU-membership, and the official organisation *Nei til EU* (No to the EU) were included. The second question was tested by using a rational choice theory and a number of keywords from the classical rational actor model; *objectives, alternatives, consequences and choice*. These keywords constituted the main analyzing instrument of the study and was applied on the empirical material.

The main arguments of the opposers of a Norwegian EU-membership, are widely spoken democracy, freedom of action, environment and solidarity. The debate is hard to map out because of its general character but is very homogeneous. The second question is answered partly in the light of the first one and the result shows that it is rational for Norway to stay outside the EU today, but the question may have to be reassessed in the future, and probably will be since the debate is still so fervent.

Keywords: Rational choice, Norway, EU-membership opponents, no-arguments, EU-debate.

Innehållsförteckning

1. Norge – åskådare eller deltagare?	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problematisering	2
1.3 Syfte och frågeställningar	3
1.4 Disposition	3
2. Teoretisk analysram	4
2.1 Rational choice	4
2.2 Analysmodell	5
2.2.1 Mål	6
2.2.2 Alternativ	7
2.2.3 Konsekvenser	7
2.2.4 Val	7
2.3 Teorikritik	8
3. Metod	10
3.1 Argumentationsanalys	10
3.2 Kritisk idéanalys	11
3.3 Materialbeskrivning	12
3.4 Avgränsningar	13
3.5 Teorin	14
3.6 Empirin	15
3.7 Tidigare forskning	15
4. Nej till EU-medlemskap?	16
4.1 EFTA och EES	16
4.2 EU: s påverkan på Norge	18
4.3 Den norska EU-debatten	19
4.3.1 Den allmänna opinionen	20
4.3.2 Regeringens ställningstagande	21
4.4 Ja-sidans argumentation	22
4.5 Nej-sidans argumentation	23
4.6 De politiska partierna och EU	27
4.6.1 Socialistisk Venstreparti (SV)	27
4.6.2 Senterpartiet (Sp)	29
4.6.3 Kristelig Folkeparti (KrF)	31
4.6.4 Venstre (V)	32
5. Analys	34
5.1 Vilka är nej-sidans argument i den norska EU-debatten?	34
5.2 Norges mål	36
5.3 Alternativ	36
5.4 Konsekvenser	37
5.5 Val	38
5.6 Avslutande analys och slutsatser	39

6. Slutdiskussion	43
7. Referenser	45
7.1 Böcker.....	45
7.2 Officiella dokument och rapporter	46
7.3 Internet.....	46
Bilaga 1: Den norska EU-opinionen jan 2006.....	50

1. Norge – åskådare eller deltagare?

I det inledande kapitlet ges en bakgrund och problematisering i det ämne som behandlas i uppsatsen följt av syfte, frågeställningar och disposition.

1.1 Bakgrund

Idag syns ett Europa som utvidgas och integreras i allt större takt. Gränserna för unionen flyttas längre och längre ut och diskussioner kring hur mycket och var de bör flyttas går heta i många olika politiska, ekonomiska, statliga, överstatliga och internationella forum. Det finns fortfarande många europeiska länder som kämpar för att ens kunna ingå förhandlingar om medlemskap, men som inte lever upp till kraven ännu och där är länder som väljer att stå utanför frivilligt på grund av olika skäl. Förundran kring huruvida det är rationellt för ett europeiskt land att självmant stå utanför unionen har väckts på sina håll, både internt i de stater som står utanför och i resten av unionen. Ett ställningstagande måste göras inför framtiden för att avgöra ödet för de länder som står på kö in till EU, ett avgörande för samarbetets fortsatta utveckling. Även de stater som står utanför måste ta ställning till om ett inträde gynnar landet eller om de klarar sig bra utanför.

Ett av de länder som självmant valt att stå utanför EU efter att ha låtit sina medborgare avgöra frågan i två folkomröstningar, 1972 och 1994, är Norge.¹ EU-frågan ligger idag på is och den sittande regeringen har deklarerat att en ansökan om medlemskap inte kommer att skickas in under den nuvarande mandatperioden.² Frågan är dock inte färdigdiskuterad, vilket tydligt kan skönjas genom att den är ständigt närvarande i den norska samhällsdebatten.³ Norge är dock medlem av Det Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet⁴ vilket undertecknades 1992 av norska regeringen och trädde i kraft 1994.⁵ EES-avtalet hjälper huvudsakligen till att minska de svårigheter som norskt näringsliv, samt de

---

¹ Archer 2005: 1

² Svenska Exportrådet. 2006, *Landrapport Norge*.

³ Ringborg 2005-03-31.

⁴ Förkortas EES vilket också kommer att användas under uppsatsens gång.

⁵ Blomström och Lipsey 1994: 35, St. meld. nr. 12 2000-2001, Archer 2005: 60

andra EFTA-länderna⁶, ställdes inför till följd av den inre marknaden i EU. Avtalet ger Norge tillgång att utnyttja EU: s inre marknad vilket leder till större konkurrens på hemmamarknaden och som i sin tur ställer högre krav på omstrukturering och nytänkande.⁷ EES är Norges starkaste länk till EU och det viktigaste verktyget för de ekonomiska förbindelserna dem emellan, avtalet är av stor betydelse för Norge eftersom det säkrar landets näringspolitiska intressen.⁸

1.2 Problematisering

Trots de starka förbindelser som finns till EU väljer Norge att stå utanför. Det finns otaliga spekulationer om, och säkert många olika förklaringar och anledningar till varför de väljer att göra så. Landet är splittrat i frågan trots att majoriteter röstade emot i EU-valen; 53,5 procent av det norska folket röstade nej till ett medlemskap 1972 och 52,2 procent 1994.⁹ EES-avtalet tillåter Norge att vara med på "en del av kakan" men stora beslut som i allra högsta grad kan påverka landet trots att de inte är medlemmar i EU, fattas ovanför Norge och inflytandet är begränsat. Norge får titta men inte röra och får ibland sitta med vid beslutsborden men utan medbestämmanderätt.

Norge anses vara ett av världens mest välbärgade länder med stora naturtillgångar och ett stabilt välfärdssystem för sina medborgare. De delar med sig av sina tillgångar genom att vara en av världens största bidragsgivare. Men vad är det då som gör att den norska befolkningen inte fullt ut vill vara med i den union som de ändå är beroende av och vars medlemmar är grannländer som de har nära relationer till? Vill norrmännen ha sina kända naturtillgångar för sig själva? Kan det vara så att de är rädda för att deras utvecklade och stabila välfärd skall gå förlorad? Är det den starka nationalismen som påverkar, viljan att gå sin egen väg efter endast 100 år som självständig stat? Eller kan det vara att detta lilla välbärgade land, med en befolkning på 4,6 miljoner¹⁰, anser sig ha det bra som det är just nu? Det är intressant att ifrågasätta valet de gjort och titta närmare på varför. Hur ser argumenten emot ett EU-medlemskap ut och vem driver dem? Är det rationellt att stå utanför en europeisk union där fler och fler av Europas länder går med och som är landets

---

⁶ European Free Trade Association. Bildades 1960 genom att Danmark, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige och Österrike undertecknade det s.k. Stockholmsavtalet. Hämtat från Nationalencyklopedins hemsida.

⁷ St. meld. nr. 12, 2000-2001

⁸ Tillägg till St. meld nr. 27, 2001-2002: 1

⁹ Norska Statistiska Centralbyrån. 1999, *Resultat av folkeavstemningen om EU*.

¹⁰ Norska Statistiska Centralbyrån. 2005, *Befolkning*.

största handelspartner? Eller kommer valet att stå utanför unionen att bli ohållbart i längden?

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att belysa Norges icke-medlemskap i EU utifrån ett rational choice perspektiv.

För att uppfylla det ovan beskrivna syftet ämnas följande två frågor besvaras:

1. Vilka är nej-sidans argument i den norska EU-debatten?
2. Är det rationellt för Norge att stå utanför EU?

1.4 Disposition

Efter att uppsatsens bakgrund, problematisering, syfte och frågeställningar presenterats kommer den teoretiska referensramen att beskrivas genom att ge en teoretisk bakgrund och presentera den analysmodell som utgör uppsatsens teoretiska kärna samt uppmärksamma kritik mot teorin. I det efterföljande metodkapitlet presenteras de metoder som använts följt av en beskrivning av material som använts, avgränsningar som utförts, förklaringar av teori- och empirival och tidigare forskning på området. I det fjärde kapitlet presenteras empirin där Norges förhållande till EU beskrivs, hur det påverkat landet och hur EU-debatten ser ut. Därefter beskrivs ja-sidans argument för ett EU-medlemskap följt av en mer ingående kartläggning av nej-sidans argument emot. I analysen förs teori och empiri samman för att kunna analysera och besvara frågeställningarna och uppfylla studiens syfte. Uppsatsen avslutas med en egen slutdiskussion.

2. Teoretisk analysram

I följande kapitel presenteras rational choice som teoretisk bakgrund, en diskussion förs kring hur teorin används för att sedan mynna ut i en analysmodell som förklarar de teoretiska verktyg som använts för att kunna uppfylla uppsatsens syfte. Kapitlet avslutas med kritik mot rational choice.

2.1 Rational choice

Rational choice är en välkänd ansats inom statsvetenskapen, inte minst i den ekonomiska inriktningen i studiet av politik. Teorin väcker frågor om samhället till liv genom att beskriva sociala situationer och de viktigaste komponenterna i analysramen är de specifika relationerna mellan aktörer vilket lyfter fram essensen av olika tankestrukturer och val som de ställs inför.¹¹ Det finns många olika typer av rational choice modeller och inom statsvetenskapen är det spelteorin som främst behandlats. Modellen försöker kartlägga vad som pågår vid samspel mellan rationella aktörer och de strategiska valen ställs i fokus. Flera aktörer som har liknande intressen påverkar händelseförloppen genom att agera kollektivt.¹² Teorin är därmed främst normativ, den berättar vad vi bör göra för att kunna uppnå våra mål så gott vi kan.¹³ Enligt Jon Elster, framstående professor i sociologi, utgör handlingar den centrala förklaringen till rational choice. Handlingen är det bästa sättet att ge aktören tillfredsställelse med tron om att den är rationell i sig och att den relaterar till de relevanta bevis aktören besitter.¹⁴

” Rational action, then, involves three optimizing operations: finding the best action, for given beliefs and desires; forming the best-grounded belief, for given evidence; and collecting the right amount of evidence, for given desires and prior beliefs.”¹⁵

Händelser i utrikespolitik uppfattas som valda handlingar utförda av stater då regeringar agerar för att kunna maximera sina strategiska mål i så stor utsträckning som möjligt.¹⁶ Allison och Zelikow hävdar i boken *Essence of Decision* att det i internationella sammanhang passar med en rationell ansats eftersom större

---

¹¹ Dowding 1991: 17

¹² Hermansson 1990: 13

¹³ Elster 1989: 3

¹⁴ Elster 1989: 4

¹⁵ Elster 1989: 4

¹⁶ Allison, Zelikow 1999: 24

händelser skall förklaras genom att kartlägga målen och förutsäga hur stater eller regeringar agerar.¹⁷ Boken som tar Kubakrisen som exempel för att analysera varför stater agerar som de gör i vissa internationella situationer, anses inom området vara ett viktigt tillskott till rational choice teorin. För att komma så nära motiven för en stats agerande och beslutsfattande som möjligt kan händelseförloppet kring ett beslut delas in i olika steg. Författarna hävdar att nyckelord i klassiskt rationellt agerande är *mål, alternativ, konsekvenser* och *val* som specificeras ytterligare vid olika situationer beroende på hur de ser ut. Dessa olika steg eller nyckelord accepterar värderingar, tro och förutfattade meningar hos beslutsfattaren oavsett riktigheten i synpunkterna.¹⁸ Detta förklaras vidare längre fram då en analysmodell presenteras baserad på samma resonemang.

Istället för att utforska idéer, personligheter, ideologier eller historiska traditioner som ligger bakom institutionerna, antar rational choice att aktörers intressen och preferenser är fixerade och att de gör strategiska val när deras intressen skall tillgodoses. Även om en speciell typ av politik kan tyckas vara dumdrigt och fel, kan den ändå vara rationell eftersom det kanske var det enda tillvägagångssättet som fungerade utifrån den kunskap och begränsningar som fanns vid just det tillfället. Teorin kan tillämpas på många olika nivåer av analys från individuella beslutstagare till intressegrupper, från olika områden inom ekonomin till delar av regeringsbyråkratin och stater för att bland annat försöka förklara deras agerande gentemot andra stater.¹⁹

2.2 Analysmodell

På nästa sida presenteras en modell, baserad på vad Allison och Zelikow kallar "modell 1" eller "Rational actor model". Modellen är ett verktyg för att förstå utrikespolitik som handlingar utförda av mer eller mindre enade statliga regeringar.²⁰ Den kan dock appliceras och tas i bruk vid många olika situationer då en stat ställs inför ett avgörande problem och olika alternativ finns tillgängliga med tillhörande argument för eller emot ett val. Argumenten uppstår emellertid även när konsekvenserna av de olika argumenten diskuteras eftersom det är där rationaliteten av ett visst val, med sina efterföljande konsekvenser, upptäcks.

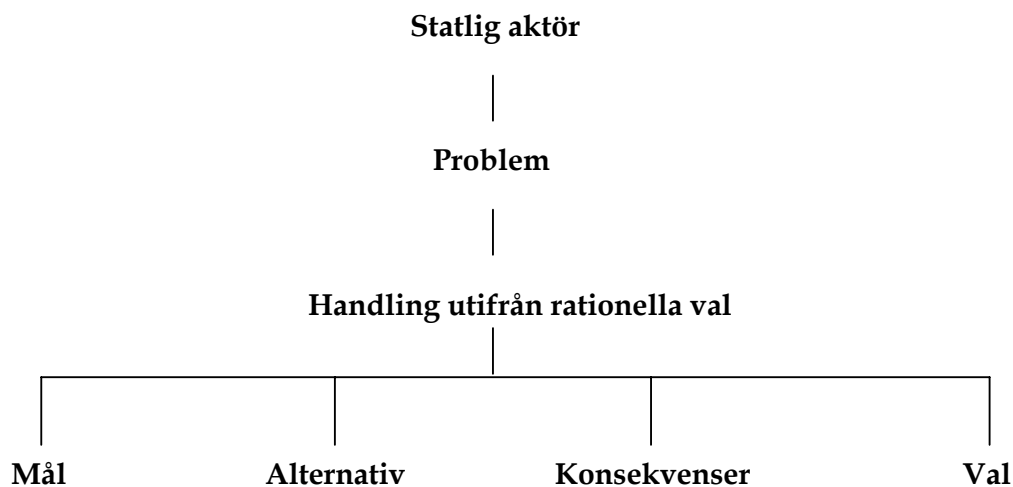
---

¹⁷ Allison, Zelikow 1999: 13

¹⁸ Allison, Zelikow 1999: 20

¹⁹ Baylis, Smith 2001: 287

²⁰ Allison, Zelikow 1999: 4

Figur: En statlig aktörs rationella handlande.²¹

De fyra nyckelorden utgör tillsammans en modell inom rational choice teorin och kan hjälpa till att kartlägga empirin samt utgöra goda analysverktyg. För att kunna använda dem på ett bra vis måste det finnas en *statlig aktör*, i detta fall Norge, som står inför ett *problem* vilket handlar om det är rationellt för landet att inte vara medlem i den Europeiska Unionen. För att staten skall kunna agera och ta ett *rationellt beslut* måste de fyra nyckelorden; *mål*, *alternativ*, *konsekvenser* samt *val*, beaktas. De fyra nyckelorden bör hållas i åtanke när en rationell handling utförs, och beaktas automatiskt i mer eller mindre omfattning vid alla val.

Det är de fyra nyckelorden som kommer att användas för att förtydliga de dimensioner som utgör fokus i studien när den empiriska kartläggningen och teorin förs samman i analysen. Modellen kommer att användas som ett verktyg för att kunna förklara samt få en lättöverskådlig struktur på materialet för att på bästa vis närma sig en förståelse varför Norge inte är med i EU och om det är ett rationellt val.

2.2.1 Mål

Det första nyckelordet som visas ovan är *mål* vilket innebär att aktörens intressen och värderingar omvandlas till en funktion som visar vilka alternativ som är mest lönsamma, användbara eller stämmer bäst överens med de preferenser som finns. I den här studien har en avgränsning utförts som mynnar ut i att fokus kommer att ligga på endast ett av alternativen, nämligen de argument som talar emot ett EU-medlemskap, det vill säga motståndarna. När ett val görs styrs det av aktörens mål och de olika utfallen av valet rankas efter hur bra eller dåliga konsekvenser de

²¹ Allison, Zelikow 1999: 24

för med sig. Målet som studeras här är till största del att Norge skall stå utanför EU eller söka andra samarbetsformer och skydda de målen.

2.2.2 Alternativ

Det andra är *alternativ* som betyder att den rationella aktören måste kunna välja mellan en rad olika alternativ som finns tillgängliga i en specifik situation. I den här situationen handlar det främst om två alternativ, ja eller nej till ett medlemskap i EU. Det finns olika alternativ som Norge kan välja mellan förutom att bli medlem i EU eller ej, dem diskuteras i empirin och kan kallas kompromissalternativ eftersom de är ett mellanting mellan att vara medlem och att inte vara det. Det tillstånd som en stat vill uppnå ser olika ut för olika aktörer och det är då *alternativen* anges för att kunna ta ett ställningstagande samt undersöka vilka alternativ som är de bästa möjliga för att kunna skydda sina intressen och utvecklas i den riktning som regeringen vill. De vägar som skall leda Norge till målet är dock alternativa och aktörer är oeniga om vilket som är det bästa möjliga.

2.2.3 Konsekvenser

Det tredje nyckelordet är *konsekvenser*, med varje alternativ medföljer olika konsekvenser eller utfall av det specifika val som aktören gjort. Konsekvenserna kommer att utgöra en stor del av studien eftersom argument emot ett EU-medlemskap ofta diskuterar konsekvenserna av ett visst val. *Konsekvenserna* av de olika alternativen avgör vilket alternativ som är bäst utifrån aktörens preferenser och det är trots allt konsekvenserna av ett visst val som man bör ta störst hänsyn till eftersom det är dem som man får leva med eller utan när valet tagits.

2.2.4 Val

Det fjärde och sista nyckelordet är *val*, ett rationellt val innebär helt enkelt att välja det alternativ vars konsekvenser gynnar beslutsfattarens mål bäst. Efter att ha tagit alternativen samt dess efterföljande konsekvenser i beaktning kan valet göras utifrån den övervägning som fastställt vilket alternativ som är mest rationellt för aktören utifrån ett nytto-maximerande perspektiv där minsta möjliga problem eller hinder kan uppstå. Det är i denna fas som själva essensen och kärnan av rational choice kommer fram då aktören/aktörerna väljer det alternativ vars konsekvenser nytto-maximerar mest och som gör att aktören kan uppnå sina rationella mål.²²

---

²² Allison, Zelikow 1999: 18, 24

2.3 Teorikritik

Rational choice är en av efterkrigstidens mest uppskattade ansatser inom internationella relationer. Teorin har hjälpt till att definiera samtida teoretiska debatter inom internationell politik och klargjort en hel del inom områden som berör förmågan att samarbeta. Men det finns kritik mot rational choice som hävdar att teorin har tagit över för mycket av området och misslyckats med att inse de begränsningar som finns och uppskatta andra tillvägagångssätt. Kritiken kommer både från anhängare och motståndare, kritiken från anhängarna kan delas upp i två grupper. Den första kritiken handlar om att rational choice ofta använder sig av matematiska tekniker, vilka leder till analyser som utgår från komplicerade och abstrakta modeller för att kunna utveckla teoretiska argument. Kritiken framhäver även att rational choice endast är kapabel att upprepa och bekräfta sådant som vi redan vet och att tekniken har vunnit över innehållet. Kritiken kan dock misslyckas med att uppskatta värdet i tekniska ansatser som fungerar väl och det som bör hållas i åtanke är att olika modeller och spel som finns inom teorin enbart är verktyg och inte nödvändiga för att få fram teoretiska argument.

Den andra kritiken är att rational choice inte backas upp av några starka empiriska belägg. Kritikerna hävdar att teorin enbart utgör teoretiska spekulationer som i hög grad är irrelevanta och att det finns fall som har fokuserat mer på att utveckla teoretiska argument om internationell politik istället för att utvärdera dem. Rational choice kan även vara svår att testa på grund av dess flexibilitet och allsidighet, det finns en förvirring om möjligheten att testa rational choice som generell ansats och att använda den till att testa specifika hypoteser. Teorin används främst, och kommer till störst fördel när den används för att testa specifika fall eftersom den största utmaningen för rational choice onekligen är att visa en fördjupning och variation av empiriska exempel, trots att den haft stort inflytande på en del empiri.²³ Trots att rational choice utges för att vara en universell ansats och bidragit till att skapa teoribildningar kring socialt, politiskt och ekonomiskt agerande, faller den ofta på grund av den svaga empiriska länken och oförmågan att kunna förutspå olika fenomen. Teorin appliceras oftast på särskilda individuella handlingar vilket leder till en oförmögenhet att kunna generalisera kollektivt handlande.²⁴

---

²³ Carlsnaes, Risse, Simmons 2002: 73-74

²⁴ Zey 1998: 30-31

Viktig kritik har kommit utifrån, bland annat från konstruktivister²⁵ som hävdar att rational choice fokuserar på vissa problem och tar för givet att lägga andra frågor åt sidan. Det leder till tveksamhet kring värdet av det som teorin har tillfört forskningen och många anser att den är oförmögen att besvara stora frågor. Teorin behandlar inte identiteter eller aktörers intressen utan lämnar de faktorerna utanför analysen, faktorer som i internationell politik anses vara intressanta aspekter att undersöka.²⁶ Modeller inom rational choice behöver ibland kompletteras med olika bakomliggande orsaker som bidrar till förståelsen varför aktörer agerar som de gör. Modellerna inkluderar inte alla aspekter av en händelse eller konflikt. De modeller som anses vara de främsta inom rational choice kan därmed falla ganska lätt utifrån vissa aspekter eftersom de inte är tillräckligt omfattande.²⁷

Enligt Snidal som författat ett kapitel om rational choice i boken *Handbook of International Relations* kan rational choice inte testas empiriskt i sin helhet, endast specifika hypoteser, teorier eller modeller inom området kan utsättas för det. Han anser att teorin bör användas och fungerar väl när syftet är att förklara några viktiga empiriska aspekter i det internationella politiska systemet, dock inte alla. Teorin kan i många fall utgöra ett bra komplement. Detta på grund av att den inte är analytiskt heltäckande, men det är inte heller så att rational choice har som avsikt att kunna förklara allting och borde därför inte klandras för att den inte uppfyller det kravet.²⁸

---

²⁵ Konstruktivism; teoriskolan utgår ifrån att inte ta intressen eller identiteter för givet. De fokuserar på hur intersubjektiva handlingar mellan aktörer resulterar i hur intressen och identiteter skapas vid interagerande istället för att anta att de redan finns innan interagerandet. Vi formas genom hur vi interagerar med andra aktörer snarare än att inte beröras av det alls. Baylis & Smith 2001:243-244.

²⁶ Carlsnaes, Risse, Simmons 2002: 73-74

²⁷ Hermansson 1990: 45-47

²⁸ Carlsnaes, Risse, Simmons 2002: 79-80

3. Metod

Metoderna presenteras följt av materialbeskrivning, utförda avgränsningar, förklaring av teori och empiri och slutligen resonerar jag kort kring tidigare forskning inom området.

Både teoretiska och empiriska val utförda av forskaren kräver motivering och valda metoder utgör ett viktigt instrument under uppsatsarbetet. Det kommer i detta uppsatsarbete användas två parallella kvalitativa textanalysmetoder, argumentationsanalysen och den kritiska idéanalysen.

Uppsatsen handlar i huvudsak om att undersöka om det är rationellt för Norge att stå utanför EU. För att få svar på detta skall en kartläggning av de argument och den debatt som stödjer att ett norskt EU-medlemskap uteblir utföras. Studien kommer inte att utgå från ett eller flera specifika dokument utan blir en dokumentering och kartläggning av den argumentation som den officiella nej-sidan och de EU-negativa stortingspartierna driver. Analysmodellen kommer att ge struktur och översiktlighet åt materialet och studien i stort.

3.1 Argumentationsanalys

I argumentationsanalysen prövas tankar för eller emot en sakfråga. Tankarna prövas genom att se vilka argument som stödjer respektive tar ställning emot en fråga och på det viset kan den falla, förstärkas eller omvärderas. Argumentation är del av vår vardag och utgör ett gott verktyg för åsiktsbildning och kunskapsutveckling och genom att ta ställning till ett material då starka och svaga sidor vägs mot varandra försöker forskaren komma sanningen närmare. En argumentationsanalys kan användas till att skapa ett underlag för en fråga där ett ställningstagande skall tas, men kan även användas till att granska olika argument för att kunna tolka frågan bättre eller söka argument för att understödja sin egen ståndpunkt. Analysens utgångspunkt är kritisk och det huvudsakliga syftet är att ta reda på hur ett resonemang ser ut genom att titta på de olika argument som en text ger för och emot en viss uppfattning, hur de förstärker eller försvagar resonemanget och även hur de uppstått och om de är trovärdiga.²⁹

---

²⁹ Hellspong 2001: 108

Enligt Hellspong är syftet med argumentationsanalysen att "underbygga, undergräva eller undersöka en *ståndpunkt*" och att det sker "genom att dra fram *skäl* för eller mot den med *utgångspunkt* i vissa givna förutsättningar".³⁰ Den *ståndpunkt* som skall undersökas i uppsatsen är de argument som underbygger ett norskt "nej" till ett EU-medlemskap och undersöka dem närmare.

Bergström och Boréus hävdar att argumentationsanalysen kan ha tre syften. Det första är deskriptivt och söker rekonstruera en argumentation som förekommit vid ett visst tillfälle. Det andra är att bedöma om en argumentation lever upp till vissa kriterier då normer, som exempelvis rationalitet, ställs upp för att kunna fastställa om argumentationen håller eller inte. Ett tredje syfte försöker se ett arguments beviskraft för att kunna avgöra om det förstärker eller försvagar en viss *ståndpunkt*.³¹ Det syfte som argumentationsanalysen kommer att tjäna i denna uppsats är att rekonstruera och kartlägga de argument och ställningstagande som den officiella organisationen *Nei til EU* samt de fyra EU-negativa stortingspartierna har emot ett norskt EU-medlemskap.

3.2 Kritisk idéanalys

Den kritiska idéanalysen innebär att ta ställning till hur pass mycket en given argumentation lever upp till vissa normer, exempelvis rationella.³² En idéanalys innebär inte enbart att forskaren redogör för det material som använts, han/hon måste även kunna dra slutsatser kring det för att materialet skall kunna få ett vetenskapligt värde.³³

Den ovan beskrivna argumentationsanalysen utförs i samklang med den idékritiska analysen då den senare tolkar argumenten som vaskats fram och värderar vilka som är trovärdiga. Argumentationsanalysen beskriver innebörden av olika argument som hävdar att Norge inte bör gå med i EU och räcker således inte för att kunna värdera om de är trovärdiga eller ej. Avsikten med idékritiken är inte att förklara vad materialet återger eller att kartlägga argumentationen, vilket argumentationsanalysen redan gjort, utan handlar snarare om att förklara vilka skäl för eller emot en *ståndpunkt* som är rimliga.³⁴ Detta för att få mer substans i argumenten och tillföra en analytisk dimension som tar ställning till materialet.

---

³⁰ Hellspong 2001: 109

³¹ Bergström & Boréus 2005: 91

³² Esaiasson m.fl. 2004: 235

³³ Beckman 2005: 49

³⁴ Beckman 2005: 55

Enligt Beckman är en tänkbar utgångspunkt i den kritiska idéanalysen antagandet att politiska ställningstaganden bör understödjas av bra argument. Det råder dock skilda meningar om huruvida det är vetenskapligt att bedöma olika idéer om vad en stat bör eller inte bör göra. Skeptikerna hävdar att det är svårt att vetenskapligt testa värderingar eftersom påståenden om vad som är rätt, fel, bra eller dåligt inte kan fastställas som felaktiga eller riktiga i olika sammanhang. Om idékritiken lever upp till krav om att argumentationen är logisk giltig, empiriskt hållbar och normativt rimlig lever den också upp till de krav som ställs i uppsattsseminarier.³⁵ En argumentation kan kritiseras utifrån två aspekter för att inte vara giltig; motsägelsefrihet samt giltiga slutledningar. När det gäller motsägelser som kan förekomma i en argumentation, krävs det en del arbete med att beskriva och tolka det som framhävs i en text eller uttalande för att komma åt sanningen. Slutledningarnas giltighet är förhållandet mellan premisser och slutsatser, påståenden i en argumentation kan vara motsägelsefria men tillsammans inte komma fram något konklusivt argument.³⁶

3.3 Materialbeskrivning

Uppsatsen är en litteraturstudie baserad på primär- och sekundärkällor. Primärkällorna består av olika rapporter, artiklar, de politiska partierna hemsidor i form av främst partiprogram samt regeringens hemsida.

Olika böcker har använts till främst empirin vilka kan ses som sekundärmaterial. Den sekundära litteraturen har hjälpt till att måla upp en mer allmän bild samt ge en grundlig bakgrundsinformation till varför Norge står utanför EU och hur situationen ser ut idag. Två böcker har parallellt utgjort stora tillgångar vad gäller bakgrundsinformation och genomgående redogörelse för olika empiriska områden om Norge och EU. En av dem är Clive Archers *Norway outside the European Union* publicerad 2004 som därmed gett färsk information kring efterdyningarna av EU-valet 1994, innebörden av "nej-et" och hur Norge förhåller sig till EU. Den andra boken är Lee Miles *The European Union and the Nordic Countries* publicerad 1996 som mestadels använts till bakgrundsinformation eftersom den inte är helt aktuell och dessutom behandlar övriga nordiska länder. Rapporter från Sveriges ambassad i Oslo skrivna av ambassadör Mats Ringborg har utgjort ett bra stöd i kartläggningen av den EU-debatt som föregick stortingsvalet 2005 samt hur den sett ut efteråt.

---

³⁵ Beckman 2005: 57

³⁶ Beckman 2005: 58-59

De Internetkällor som använts är enbart tillförlitliga officiella hemsidor som exempelvis den norska regeringen, *Nei til EU* och *Europabevegelsen* som är de officiella motståndarna och förespråkarna för ett norskt EU-medlemskap. *Europaveien* är en opolitisk informationsportal och de politiska partiernas hemsidor har främst använts till att studera partiprogram för att få fram deras argument och ståndpunkter i EU-frågan. Jag har tydliggjort var jag tagit materialet från genom att ange artikel- eller titelnamn samt angett senaste datum för uppdatering om så funnits.

Teorikapitlet och analysmodellen är baserad på Graham Allison och Philip Zelikows *Essence of Decision, Explaining the Cuban Missile Crisis*. I den utsträckning som teorimaterialet inte hämtats från *Essence of Decision*, som exempelvis i kritiken mot rational choice, har namnkunniga forskare använts.

3.4 Avgränsningar

Den främsta avgränsningen som utförts är att enbart studera nej-sidan av frågan om ett norskt EU-medlemskap och inte gå in så djupt på ja-sidan. En kort översikt ges dock av ja-sidan för att ge läsaren en någorlunda bild av helheten. Valet av en sida i den norska EU-debatten grundar sig i att studiens inriktning och analys skall bli mer djuplodande. Om undersökningen omfattat båda sidor hade den förmodligen blivit mer spretig, de undersökta argumenten inte så många på nej- respektive ja-sidan och inte blivit lika ingående. Genom att undersöka motståndsargumenten i EU-frågan kan förhoppningsvis ett tydligare mönster skönjas i slutändan som kan ge skäl och ett närmande till förklaringar varför Norge inte är med i EU och om det är rationellt.

Eftersom det under studiens gång kommer att dyka upp ett flertal olika argument som EU-motståndarna använder sig av i sina kampanjer, har jag redan på förhand bestämt mig för att avgränsa undersökningen till att omfatta argument som drivs av de norska EU-motståndarnas officiella organisation *Nei til EU* och de fyra stortingspartier som officiellt är motståndare till ett norskt EU-medlemskap, det vill säga Socialistisk Venstre, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti och Venstre. Fremskrittspartiet är det enda parti som inte tagit ställning i frågan och framför både argument för och emot ett norskt medlemskap varför jag har valt att inte inkludera partiet i studien eftersom jag anser att det kan uppstå problem med objektiviteten då partiledningen visat tendenser till att vara mer positiva än negativa i frågan.

Avgränsningar i tid har inte varit av högsta prioritet eftersom de argument som Norge har emot ett EU-medlemskap sett ungefär likadana ut sedan EU-valet 1994

med mer eller mindre korrigeringar. Argumenten som analyseras är dem som tagit stor plats i debatten efter 1994 då norrmännen röstade nej, men de specifika för- och motargument som presenteras är så färska som möjligt (2005-2006) med tanken att förutsättningarna för ett medlemskap förändrats över tid, att unionen har gjort så i form av exempelvis utvidgning, ekonomisk utveckling och så vidare och att även Norge har förändrats. EU-debatten har i Norge varit levande sedan ett par år innan valet 1994 fram till idag, ja-sidan accepterade inte nederlaget och för ständigt upp debatten till dagordningen både på politisk nivå som ute i samhället genom bland annat information till medborgare, vilket gör att den är ständigt pågående. Både ja- och nej-sidan har officiella organisationer som båda driver konstanta debatter.

3.5 Teorin

Valet att hålla sig till rational choice som teoretisk utgångspunkt grundar sig i att studien håller sig till en dimension som undersöker en aspekt av hur en stat agerar utifrån sitt nytto-maximerande tänkande. Tyngdpunkten ligger således i den empiriska delen av studien men de teoretiska utgångspunkterna har operationaliserats till en analysmodell så att de först och främst kan behandla, men också sammanföra empirin med teorin. Rational choice har många olika skepnader och är en i allra högsta grad diskursöverskridande teori. För att göra teorin lättillgänglig för just den här studien har den operationaliserats till att utgå från Allison och Zelikows välkända klassiska rational actor model med fokus på de nyckelord som författarna preciserar som grunden för en rationell handling.³⁷ Fokus ligger på nyckelorden (*mål, alternativ, konsekvenser, val*) på grund av att det är tankegångarna kring ett motstånd till norskt EU-medlemskap som är av intresse att komma åt, varför Norge väljer att stå utanför EU och om konsekvenserna och valet är rationellt. *Essence of Decision, Explaining the Cuban Missile Crisis* av Allison och Zelikow anses inom Rational choice vara en av de mest framstående verken där rational choice behandlas tillsammans med en empiri som stämmer in på teorin. Kubakrisen är förmodligen det tydligaste exemplet då interagerande mellan två stater mynnat ut i rationella val som varit till det bättre.

Den litteratur som använts till teorikapitlet har bestått av trovärdiga källor då framstående forskare inom olika discipliner, varit författare. Den främsta källan *Essence of Decision*, är material som inom forskarvärlden ses som banbrytande och som lästs av många studenter i statsvetenskap på universitet världen över.

---

³⁷ Allison, Zelikow 1999: 24

3.6 Empirin

Eftersom ett forskningsarbete måste avgränsas för att göra det genomförbart speglar en studie som den här endast en liten del av verkligheten. Empirin är i detta fall otroligt omfattande och listan med de argument till varför Norge inte bör vara medlem i EU, kan göras lång. Ett urval av empirin, som beskrivs i avgränsningarna ovan är något som forskaren hela tiden måste hålla i åtanke under sitt arbete med analysen. *Nei til EU* och de fyra stortingspartierna kommer på en del ställen i uppsatsen att samlat kallas för Nej-sidan för att underlätta för författaren.

En del kan nog tycka att helhetsbilden i studien möjligen kommer att bli en aning skev, först och främst för att det enbart är EU-motståndarnas argument emot ett medlemskap som undersöks, men också för att endast ett urval av befintliga argument inkluderats i studien. Syftet är emellertid inte att avgöra om det är rationellt, i det stora hela, att Norge bör gå med i EU eller ej utan handlar snarare om att kartlägga och intensivt studera en rad olika argument på nej-sidan. Detta för att avgöra om det är ett rationellt val för Norge att stå utanför EU, utifrån de argument som kartläggs och den bakgrund som presenteras i empirin.

3.7 Tidigare forskning

En av de böcker som i denna uppsats varit av stor vikt är Clive Archers *Norway outside the European Union* där författaren gör en djuplodande studie av hur EU påverkat Norge från den första början då frågan blev aktuell, till idag. Den behandlar alla aspekter av Norges inställning, påverkansfaktorer och historia kring ett norskt EU-medlemskap. Lee Miles har gjort en liknande studie men som är äldre och behandlar frågan fram till EU-valet 1994 och en kort tid därefter, hans forskning riktar dock in sig på Norden och Norge får därmed inte lika stort utrymme.

Sverre Jervell har forskat inom området genom att undersöka olika alternativ istället för ett EU-medlemskap, exempelvis om en schweizisk lösning skulle passa Norge och behandlar en rad olika konsekvenser som skulle följa om Norge skulle försöka sig på en sådan lösning.

Oslo universitets statsvetenskapliga forskningsavdelning ARENA behandlar ständigt EU-frågor och en rad olika studier har berört Norges relation till unionen.

4. Nej till EU-medlemskap?

Empiriasnittet inleds med en bakgrund till Norges förhållande till EU, hur EU påverkat landet samt hur den norska EU-debatten ser ut. Därefter ges en kort beskrivning av ja-sidans argument i EU-frågan följt av en kartläggning av nej-sidans argument.

4.1 EFTA och EES

När Europeiska Gemenskapen bildades 1958 hade inga utav de nordiska länderna planer på att gå med, de ekonomiska fördelarna ansågs inte vara tillräckligt omfattande för att vara en nödvändighet. 1956 ställde sig Norge positiva till Storbritanniens förslag om att bilda ett europeiskt frihandelsområde tillsammans med medlemmarna i OEEC³⁸ då Norge, Danmark och Sverige tillsammans med Österrike, Portugal, Schweiz och Storbritannien bildade EFTA genom att skriva på Stockholmskonventionen 1959. EFTA var ett bekvämt avtal där frågor som suveränitet och överstatlighet lämnades därhän, sådant som man tyckt varit en nackdel med ett EG-medlemskap. EFTA:s främsta mål var fri handel av industriella varor mellan medlemsländerna men även att förespråka handelsrelationer med EG och bygga broar organisationerna mellan.³⁹ I korthet kan sägas att EFTA bildades för att undvika att en allt mer tät union av EG-stater skulle mynna ut i en ekonomisk kris för de utomstående staterna.⁴⁰

Norrmännen röstade 1972 nej i en konsultativ omröstning om medlemskap i EG, med en majoritet på 53,5 procent.⁴¹ Trots att valet inte var bindande meddelade den norska regeringen att landet inte skulle gå med i EG för tillfället. Det efterföljande årtiondet var medlemskapsfrågan tabubelagd i Norge men trots det var Norge duktigt på att upprätta ett bra förhållande till EG-länderna. Norge utvecklade en nära relation och samarbetade med gemenskapen, både multilateralt genom EFTA men även bilateralt på egen hand.⁴² Trots att EFTA som frihandelsavtal öppnade många dörrar och underlättade för sina medlemsländer hade det, juridiskt sett, sina svagheter. Visionerna vidgades och ambitionerna steg för hur långt samarbetet mellan EFTA-länderna skulle sträcka sig och förhandlingar mellan EG och EFTA

---

³⁸ Organisation for European Economic Cooperation.

³⁹ Miles 1996: 34-35

⁴⁰ Miles 1996: 48

⁴¹ Norska Statistiska Centralbyrån. 1999, *Resultat av folkeavstemningen om EU*.

⁴² Miles 1996: 42-45

inleddes eftersom de ville vidareutveckla sitt samarbete. Förhandlingarna riktade in sig på att skapa ett *European Economic Space*⁴³ som skulle vara homogent och dynamiskt och vidareutveckla samarbetet genom att utöka frihandelsavtalen.⁴⁴ De nordiska EFTA-länderna uppnådde det de siktar mot från början eftersom EES-avtalet i stort sett förlängde EG: s inre marknad så att även EFTA omfattades av den.⁴⁵

Norge har nu varit medlem i EES-avtalet sedan början av 1994 och det har därefter utgjort landets starkaste relation till Europeiska Unionen.⁴⁶ Idag är Norge, Island och Liechtenstein medlemmar i EES vilket förenar dem med EU-länderna i en inre marknad uppbyggd kring en rad gemensamma regler. Därmed inkluderar den inre marknaden 28 länder med 475 miljoner invånare vars grundläggande princip är att alla medborgare och verksamheter behandlas lika när det gäller handel med varor, tjänster, investeringar, etableringar och rätt att söka arbete och bo i andra länder. Omfattande samarbete råder också inom områden som forskning och utbildning, gemensamma regler har upprättats för godkännande av nya produkter, konkurrens och statliga stöd och de förbjuder tullar, strafftullar och handelsbegränsningar.⁴⁷ Trots att EES-avtalet täcker många områden och integrerar Norge i EU finns det en rad olika områden som hålls utanför samarbetet. Några av dem är EU: s tullunion, det vill säga EU: s gemensamma handelspolitik som bara inkluderar medlemsländer, samarbetet inom utvecklingspolitiken, EU: s gemensamma jordbrukspolitik, fiskeripolitik och regionalpolitik, samordningen av den ekonomiska politiken och den monetära unionen, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och samarbete kring juridiska inrikesfrågor. Norge står även utanför gemensamma organ som Europeiska rådet, Europakommissionen, Europaparlamentet och EF-domstolen.⁴⁸

Norge och Island är dock del av Schengen samarbetet som arbetar mot en avveckling av personkontroller mellan medlemsländernas gränser samt kontrollera medlemsländernas yttre gränser.⁴⁹ Dessutom har Norge anslutit sig till Dublin-samarbetet som reglerar vilka länder som har ansvaret för att behandla asylansökningar och som hindrar att människor söker asyl i flera länder eller flera gånger i samma land. Norge har ingått ett samarbetsavtal med Europol, ett organ

---

⁴³ Förkortas EES.

⁴⁴ Bernitz m.fl. 1993: 13

⁴⁵ Miles 1996: 56 +58

⁴⁶ Archer 2005: 65

⁴⁷ Norska regeringens Europaportal. 2005, *Hovudfelta for Noregs samarbeid med EU.*

⁴⁸ Norges EU-delegation i Bryssel. *Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet.*

⁴⁹ Norges EU-delegation i Bryssel. *Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet*

som gör polissamarbete mellan medlemsländerna möjligt och är även kopplad till Eurojust som också samarbetar för att förhindra internationell organiserad kriminell verksamhet.⁵⁰ Därmed är Norge redan en del av EU trots att landet inte omfattas av alla regler, Norge är i allra högsta grad beroende av EU på en rad olika områden.

4.2 EU: s påverkan på Norge

Den europeiska integrationen som har utvecklats snabbt och ganska ojämnt har haft betydande inflytande på Norges politiska struktur och processer. Effekterna syns bland annat på innehållet i norsk politik där EU-lagstiftning sedan 1994 inlemmats i norsk lag och en strid ström av EES-beslut har tillkommit. Där har även varit en tydlig påverkan på beslutsfattandet i Norge eftersom mycket lagstiftning nu kommer direkt från EU vilket av många kan ses som ett pris man fått betala för att få tillgång till den inre marknaden. Det norska parlamentet har blivit svagare i den aspekten och har inte längre samma inflytande över lagstiftning som rör de fyra friheterna. Den nationella administrationen har dock tagit sig an EES-frågor och inkluderat dem i sina egna strukturer som om de vore del av den nationella politiken.⁵¹ Trots detta har Norge haft en del problem med att vänja sig vid EES-avtalet och har inte involverat sig i EU-frågor i någon större utsträckning förutom när det gäller frågor som export av lax, olja och gas. Det är frågor där Norge har enorma resurser på spel, som är intressanta för EU-länderna men som inte omfattas av EES-avtalet och den inre marknaden. Det europeiska engagemanget är dock väldigt ojämnt då exempelvis Handels- och Industridepartementet ofta involveras i vad som händer i Bryssel medan andra delar av administrationen inte tar samma initiativ.⁵²

Norge har i allt större utsträckning påverkats av EU de senaste tio åren vilket är oundvikligt eftersom unionen utvidgats, blivit en mer alleuropeisk organisation och majoriteten av alla människor och länder i Europa tillhör idag unionen. Samtidigt finns det flera områden där samarbetet minskat, exempelvis EFTA, det nordiska samarbetet och den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE⁵³. EU-länderna har också utvecklat ett allt tätare samarbete med varandra och agerar mer samordnat i internationella organisationer som FN och NATO vilket märks allt tydligare i den internationella världen då EU idag sätter en egen prägel vilket inte minst påverkar Norge. När Norge gick med i EES omfattade avtalet de största delarna av

---

⁵⁰ Norska regeringens Europaportal. 2005, *Hovudfelta for Noregs samarbeid med EU*.

⁵¹ Archer 2005: 88-89

⁵² Archer 2005: 92-95

⁵³ Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa.

EU-samarbetet men EU har successivt satt igång omfattande samarbeten på en rad nya områden; unionen har en gemensam valuta, ett samarbete inom rättsväsendet och förstärkt sin förvars- och säkerhetspolitiska koordinering vilken inte var så utvecklad när EES-avtalet utarbetades. Detta sätter tydliga spår hos de länder som inte inkluderas i de olika samarbeten som EU driver och Norge blir inte mindre berörd på grund av att landet exkluderas från de olika områdena, tvärt emot så påverkar EU den norska politiken ännu mer idag. EES-avtalet har blivit mer komplicerat och strikt idag än för tio år sedan eftersom fler regler tillkommit och implementeringsprocessen kontrolleras mycket noggrannare, samtidigt som reglernas tolkningsutrymme minskat.⁵⁴

Norges inflytande i EU är inte särskilt omfattande, har inte ökat med åren och har heller inte tagit några större initiativ till att försöka påverka alla de reformer som införts i EU. När EU höll på att utforma den konstitution som nu ligger på is, ansökte inte Norge om att ens få vara observatör, vilket dessutom var en viktig fråga för norrmännen eftersom den hade minskat Norges inflytande och deltagande i EU ännu mer än idag. Eftersom EES-avtalet enbart ger en viss tillgång till inflytande i de förberedande faserna i Kommissionen, och Kommissionens inflytande minskat på bekostnad av Europaparlamentet och Europeiska rådet har Norges chans att försöka göra sin röst hörd minskat betydligt. Utvidgningen har också medfört att tid, uppmärksamhet och intresse för EES-ländernas åsikter inte räcker till vilket medfört att några norska intressegrupper har uppmärksammat vissa frågor genom att lämna in klagomål till EFTA: s övervakningsorgan. Vad som också bör nämnas är att Norge är ett av de länder som bidrar mest till de nya medlemsländerna i EU, vid den senaste utvidgningen ökade Norges bidrag med två miljarder Norska kronor.⁵⁵

4.3 Den norska EU-debatten

Historiskt sett är Norge en tämligen ung nation efter långa perioder av unionsförbindelser med Danmark och Sverige. Detta kan ha haft inflytande på den EU-debatt som förts i landet och inställningen till ett medlemskap, men kan även ha influerats av det geografiska läget då de norra delarna av landet är en bra bit iväg från EU: s hjärta i Bryssel. Norsk lokalpolitik skiljer sig avsevärt i olika delar av landet på grund av de uppenbara skillnaderna mellan centrum och periferi, vilket också reflekterar den ekonomiska ojämlikheten och intressekonflikter som uppstått på grund av de geografiska avstånden mellan norr och söder. Avstånden är inte lika stora idag som på 1970-talet då EU-debatten påbörjades, men mönstren finns kvar

---

⁵⁴ Claes & Sverdrup. 2004, *Hvordan har Norge greid seg utenfor EU?*

⁵⁵ Claes & Sverdrup. 2004, *Hvordan har Norge greid seg utenfor EU?*

och några allianser som bildades finns fortfarande kvar.⁵⁶ Nej-sidans valvinster 1972 och 1994 var resultatet av en stark mobilisering som sträckte sig längs hela det norska politiska spektret. Eftersom unionen uppfattades som en komplex och, för norrmännen, främmande struktur för gemene man, blev medlemskapet en fråga om vad man trodde på och det utnyttjades i sin tur av både ja- och nej-sidan.⁵⁷

4.3.1 Den allmänna opinionen

Innan år 2000 kan den allmänna norska opinionen ses som ganska enhetligt emot ett medlemskap i Europeiska Unionen. Därefter har större svängningar uppstått och varit mer jämnt fördelade på de olika sidorna, 2002 började ja-sidan dra ifrån nej-sidan och under 2003 hade de positivt inställda intagit en avsevärd ledning. Svängningarna kan delvis förklaras genom utvidgningen i EU och den ökande medvetenheten av EES-avtalets svagheter, men kan även ha berott på sympatier då exempelvis Frankrike och Tyskland tog avstånd från Irak-kriget 2003 och andra frågor uppmärksammades kraftigt i media. Det kan också bero på att EU blivit ett mer inarbetat och frekvent inslag i den norska vardagen. Sympatierna med EU sjönk dock igen då andra aspekter uppmärksammades i media, som exempelvis svenskarnas avståndstagande från EMU⁵⁸, problem i stabilitetspakten⁵⁹ och oförmågan att kunna enas kring en europeisk konstitution.⁶⁰

Inför Stortingsvalet i september 2005 var förhållandet till EU en central fråga, oavsett ståndpunkt. Många trodde inte att EU skulle få någon större uppmärksamhet i valkampanjen eftersom det är bestämt att frågan skall avgöras i en folkomröstning när det passar, om den överhuvudtaget kommer att tas upp. Politiska debatter visade dock att det fortfarande var en het fråga inför valet eftersom förespråkarna inte kunde smälta sitt nederlag 1994 och framhävde EES-avtalets svagheter samt otillräcklighet tillsammans med Norges utanförskap. Det framkom även nya argument i debatten som grundade sig i den snabba utveckling som sker inom EU, i Europa och i NATO. Nej-sidan framhävde många av de argument som tidigare förts vilket kan vara ytterligare ett skäl till varför opinionen svängt och blivit mer till fördel för EU-anhängarna än förut, det var dock jämnt mellan sidorna våren 2005.⁶¹ I slutet av 2005 och början av 2006 hade emellertid nej-sidan återintagit en kraftig

---

⁵⁶ Miles 1996: 137-138

⁵⁷ Miles 1996: 138

⁵⁸ Ekonomiska och Monetära Unionen

⁵⁹ Stabilitetspakten; regelverk inom EU som skall se till att medlemsländerna bedriver en ansvarsfull ekonomisk politik. Hämtat från Nationalencyklopedins hemsida.

⁶⁰ Archer 2005: 181

⁶¹ Ringborg 2005-03-31

ledning över ja-sidan, vilket delvis kan bero på den instabilitet och oklarheter som präglat unionen den senaste tiden, som exempelvis konstitutionsfrågan.⁶²

4.3.2 Regeringens ställningstagande

Idag utgör Arbeiderpartiet, Senterpartiet och Socialistisk Venstre en koalitionsregering i Norge. Arbeiderpartiet är ett tydligt ja-parti i EU-frågan och var det största partiet vid stortingsvalet 2005 då det fick 32,7 procent av norrmännens röster.⁶³ Senterpartiet och Socialistisk Venstre är nej-partier vilket gör att skillnaderna i europapolitiken är stora mellan dem och Ap.

Arbeiderpartiet förespråkar engagerat ett medlemskap, innan valet 2005 fastställde man att partiet kan aktualisera en medlemsansökan under mandatperioden, men att det inte nödvändigtvis skall bli så.⁶⁴ Den så kallade Soria Moria-förklaringen, den politiska plattformen för regeringssamarbetet som undertecknades 13 oktober, 2005, fastslår dock att det inte skall sändas in en ny EU-medlemsansökan under de nästkommande fyra åren.⁶⁵ Den regering som bildades 2005 hade som första prioritet att komma överens om en funktionell koalition vilket inte hade kunnat komma till stånd om inte EU-frågan hade lagts åt sidan. Senterpartiet är inte enbart skeptiska till EU utan snarare fientligt inställda till ett medlemskap, partiledningen hävdade innan valet 2005 att ett av de främsta skälen till att bilda en koalitionsregering var att förhindra en medlemsansökan under nästa stortingsperiod. Socialistisk Venstre säger även de nej till EU och partiets förtroendevalda är alla motståndare trots att cirka en tredjedel av partiets väljare är av motsatt åsikt.⁶⁶

Regeringens Europapolitik handlar om att mer offensivt tillvarata de norska intressena gentemot EU och föra en mer aktiv och bred politik på området. Det täta samarbetet skall utvecklas ytterligare och skall ske genom EES-avtalet på en rad olika områden som bland annat miljö, försvar och Schengen-avtalet.⁶⁷ Men den norska regeringen vill även arbeta för att utveckla Norges påverkansmöjligheter genom att samordna de norska insatserna i EES och utnyttja möjligheterna i regelverken för att skydda sina intressen. Större stöd till intresseorganisationer betonas för att utveckla

---

⁶² Se bilaga 1 för exakta procentsatser för ja- och nej-sidan. Skavlem 2006-02-06, *Stort forsprang for nei-siden i ny EU-måling*

⁶³ Kommunal- och regionaldepartementet. 2005, *Landsoversikt – Stortingsvalget*.

⁶⁴ Ringborg 2005-03-31

⁶⁵ Norska regeringen. *Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Socialistisk Venstreparti og Senterparti 2005-09: 2, 8*

⁶⁶ Ringborg 2005-03-31

⁶⁷ Norska regeringen. *Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Socialistisk Venstreparti og Senterparti 2005-09: 6-7*

nätverk med EU-länderna och utbyta erfarenheter för att öka intresset och debatten i Norge.⁶⁸

4.4 Ja-sidans argumentation

Ja-sidan har en officiell organisation som verkar för ett norskt EU-medlemskap och kallar sig för *Ja-siden* eller *Europabevegelsen*. *Europabevegelsen* har i över 50 år arbetat aktivt för ett nära samarbete mellan de europeiska länderna och drivkraften har varit att främja ett stabilt, fredligt och demokratiskt Europa för att på så vis utveckla kulturell förståelse, social jämlikhet och en hållbar global utveckling.

Europabevegelsen är en tvärpolitisk organisation som hävdar att större förståelse för det europeiska samarbetet erhålls genom praktisk erfarenhet, därför samarbetar de med andra organisationer över hela Norge för att förstärka det all dagliga europeiska samarbetet. *Europabevegelsen* är en del av den europeiska organisationen *The International European Movement* som bland annat tog initiativet att bilda Europarådet⁶⁹ 1949 och har systerorganisationer i de flesta europeiska länder.⁷⁰

De stortingspartier som ställer sig positiva till ett norskt EU-medlemskap är Arbeiderpartiet och Høyre. Eftersom Arbeiderpartiet bildade regering med två partier vars officiella ståndpunkt i EU-frågan är tydligt emot har Arbeiderpartiet, som ovan förklarat, fått vika sig men förespråkar fortfarande ett medlemskap på sikt. Høyre är däremot benägna att Norge så fort som möjligt går med i EU.⁷¹

Nedan redogörs kort för *Europabevegelsens* officiella argument för ett EU-medlemskap:

- *Demokrati* - De flesta beslut som tas i EU rör även Norge och för att försäkra sig om mer inflytande och kunna påverka vardagen i större utsträckning, skall Norge vara med där besluten tas. Enbart medlemskap kan ge medbestämmande.
- *Samarbete* - Idag krävs det olika institutioner som kan hålla utmaningar med den ökande globaliseringen under kontroll. EU är en sådan institution.

---

⁶⁸Norska regeringen. *Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Socialistisk Venstreparti og Senterparti 2005-09*: 6-7

⁶⁹ Europarådet, europeisk mellanstatlig samlingsorganisation, bildad 5 maj 1949 för att "åstadkomma en närmare förening mellan medlemmarna, för att trygga och realisera deras gemensamma ideal och principer och att främja deras ekonomiska och sociala utveckling". Hämtat från Nationalencyklopedins hemsida.

⁷⁰ Ja-siden. *Om Europabevegelsen*.

⁷¹ Archer 2005: 183

- *Fred* – Länder som ingått samarbete startar väldigt sällan krig med varandra, EU har säkrat freden i Europa efter andra världskriget och det bör utvecklas ytterligare.
- *Miljö* – Miljöfrågor avgörs i EU genom majoritetsbeslut vilket medför att de som inte vill följa reglerna inte kan försämra miljöpolitiken. EU utgör en garant för ett grönt och bärkraftigt Europa.
- *Solidaritet* – EU: s östra utvidgning är det största solidaritetsprojektet i Europas historia. Medlemskapet förstärker de nya medlemmarnas demokrati och säkrar välfärden. EU tar även ett stort ansvar för världen utanför genom att stå för 55 procent av världens bistånd.⁷²

Förutom de ovan beskrivna argumenten för ett norskt EU-medlemskap så betonar den allmänna opinionen av EU-förespråkare en rad andra argument till varför Norge bör bli medlem. De består kort sagt av; EES-avtalets tillkortakommanden, utvidgningen och dynamiken i samarbetet som gör det än mer påtagligt att stå utanför EU, omvärldens syn på Norge påverkas negativt eftersom landet inte vill delta i ett europeiskt samarbete, EU ger låg prioritet åt EES-frågor, dialog förs i större utsträckning bilateralt mellan EU och USA vilket kringgår NATO och därmed också Norge, Norge behöver stöd från EU för att kunna tillvarata sina intressen i nordområdena, ett medlemskap skulle ta bort problemet med skyddsåtgärder från EU mot norsk laxexport, dagens EU är inte detsamma som 1994 då norska folket röstade nej.⁷³

4.5 Nej-sidans argumentation

Vid EU-valet 1994 var nej-sidan väldigt framgångsrik i sina kampanjer, Stortinget hade en omröstning i frågan 1993 där nej-sidan vann stort. Olika rörelser som tog ställning emot ett medlemskap spelade en avgörande roll genom att hjälpa till att bibehålla nej-sidans ledning inför valet. Den största organisationen, *Nei til EU*, hade över 140 000 medlemmar från alla delar av samhället vilket är rekordstort för en så liten nation som Norge. En annan rörelse, *SME - Socialdemokrater Mot EU*, arbetade emot ett EU-medlemskap men för EES och leddes av en parlamentariker från det EU-vänliga Arbeiderpartiet, Hallvard Bakke. SME rekonstruerade arbeiderpartiets policy om att vara för ett medlemskap, genom att belysa risken för inre splittring om inte motståndarnas åsikter uppmärksammades av ledarna i partiet och regeringen. En anti EU-kampanj organiserades även på den borgerliga sidan genom *Borgerlige*

---

⁷² Ja-siden. *Derfor sier vi JA!*.

⁷³ Ringborg 2005-05-03

mot EU, organiserad främst av chefer i små- och medelstora företag och industrier i de norra och västra delarna av landet. De ansåg att de berördes mer negativt av ett medlemskap då det i större utsträckning var stora företag som tjänade på det.⁷⁴

EU-skeptiska grupper finns både i länder utanför EU som i de egna medlemsstaterna. *Nei til EU* är den norska nej-sidans motsvarighet till ja-sidans *Europabevegelsen*. *Nei til EU* startade 1988 och kallar sig för en gräströtsorganisation som arbetar för att hålla Norge utanför EU och förhindra att det norska samhället ska anpassas till den samhällsform som EU-systemet innebär.⁷⁵ Alla är välkomna som medlemmar oavsett bakgrund och medlemskapet är ofta knutet till en lokal grupp om det finns. Å andra sidan anser sig *Nei til EU* också vara en mötesplats, kunskapsbank och koordinator för alla organisationer och partier på nej-sidan. Organisationen är tvärpolitisk och utför olika utredningar, sprider information och argumenterar kring Norges förhållande till EU samt diskuterar utvecklingen i unionen. Under de senaste åren har organisationens medlemsantal och lokalförankringar utökats väsentligt.⁷⁶

Nei til EU: s argument såväl som de politiska partiernas argument till varför Norge inte skall gå med i EU grundar sig i stor utsträckning på hur de vill ha det och vad som är bra med hur situationen ser ut i Norge idag. Många nackdelar med ett medlemskap och de förhållanden som de måste anpassa sig till vid ett inträde tas även upp men de flesta argumenten vilar på vad partierna eller organisationen tror på och det de värderar högst med ett Norge utanför EU. Organisationen kritiserar också EES-avtalet för att underminera Norges suveränitet och framhäver andra former av samarbete som de anser vore bättre. De skiftar men är alla inne på samma spår - att Norge bör gå ur EES och basera handelsrelationerna med EU på det frihandelsavtal som vidtogs 1973 med kompletterande avtal och vissa omskrivningar och som understöds av WTO-reglerna samt satsa på avtal liknande dem som upprättats mellan Schweiz och EU.⁷⁷

Nei til EU presenterar fyra huvudargument som motiverar varför de anser att Norge inte bör bli medlem i EU. De har även en rad olika underargument som är mer specifika för hur organisationen vill värna om det norska samhället genom att stå utanför unionen. De fyra huvudargumenten tillsammans med underargument lyder som följer:

---

⁷⁴ Miles 1996: 144

⁷⁵ *Nei til EU*. 2006, *Arbeidsplan for Nei til EU 2005-2006*, *Nei til EU*. 2006, *Fire viktige grunner til å si nei til EU*.

⁷⁶ *Nei til EU*. 2006, *Arbeidsplan for Nei til EU 2005-2006*., *Nei til EU*. 2005, *Vedtekter for Nei til EU*.

⁷⁷ Archer 2005: 178-179

- *Folkstyret* – organisationen anser att en önskan om levande demokrati var den huvudsakliga anledningen till att norrmännen röstade nej 1994. De demokratiska problemen har sedan dess ökat i EU genom att ständigt nya ansvarsområden överförs från nationalstaten till EU samtidigt som medborgarna får mindre insyn i beslutsprocesserna i Bryssel. *Nei til EU* anser att ett bevis på demokratiunderskottet även kan skönjas i att så få av EU:s medborgare röstade i valet till EU-parlamentet 2004 och anser att Norge utanför EU kan fortsätta att bedriva ett folkstyre där människor deltar och politikerna i större utsträckning står till svars inför sina väljare. Grunden för alla de argument som *Nei til EU* för är att folkstyret utgör en hörnsten i det norska samhället och att Norge klarar sig utmärkt genom att styra sig själva och samarbeta med andra länder som en självständig nation. De vill att makten skall finnas hos folket och förhindra att beslut fattas i andra maktcentra i den utsträckning det är möjligt.

- *Solidaritet* – ett Norge utanför EU kan fortsätta att bedriva en solidarisk handels- och biståndspolitik mot de fattigare delarna av världen. *Nei til EU* hävdar att EU är en stark pådrivare i Världshandelsorganisationen⁷⁸ som övertalar världens fattiga länder att tillåta multinationella företag etablera sig, vilket *Nei til EU* anser hindrar U-länder att bygga upp egna välfärdssamhällen och egen produktion. EU:s U-landshjälp har på senare år sjunkit och tilldelas istället Balkan och Medelhavsområdet och eftersom Norge är en av världens största bidragsgivare anser *Nei til EU* att de ska fortsätta så och att det endast kan ske utanför EU. Ett specifikt exempel på hur Norge skall bibehålla sin solidaritet på lokal nivå är att säkra de samiska urbefolkningarnas rättigheter.

- *Miljö* – EU löser inte miljöproblem eftersom störst fokus ligger på ökad ekonomisk tillväxt. Ökad förbrukning leder till centralisering och stordrift vilket i sin tur leder till överförbrukning av resurser, ökad transport och föroreningar. *Nei til EU* tycker EU är en för liten instans för att kunna lösa de stora, globala miljöproblemen men för stor för de lokala problemen. Därmed är miljöargumentet centralt och viktigt för nej-sidan eftersom de anser att Norge utanför EU kan främja miljöfrågor och utveckling i internationella organ som FN på en högre nivå, men samtidigt arbeta självständigt på lokal nivå. Norge bör ensam bestämma och fastställa viktiga miljökrav, förbrukningsskydd samt skydd för människors hälsa och det skall gå före kravet om fri rörelse av varor. Organisationen anser att resursförbrukningen pågår i för snabb takt, föroreningar blir ett allt större problem och endast genom att testa

---

⁷⁸ Förkortas WTO.

olika alternativ för dagens ekonomi, kan en hållbar utveckling skapas. Därför bör Norge hålla sig utanför EU så att landet kan fortsätta att arbeta för en sådan politik.

- *Handlingsfrihet* - EU har på senare år samordnat sin utrikespolitik i allt större utsträckning och pratar oftare med en stämma i viktiga internationella fora som FN. Detta utgör ett argument emot ett medlemskap då Norge fortsatt kan bedriva en självständig utrikespolitik utanför EU.⁷⁹ Att alla har rätt till ett arbete är ett huvudmål i norsk politik och hinder för åtgärder att uppnå ett sådant mål får inte komma i vägen hävdar *Nei til EU*. De är även väldigt måna om att norrmännen själva skall bestämma i vilken utsträckning utländska uppköp av norska bolag, naturresurser och norsk egendom skall ske. Detsamma gäller självbestämmanderätten kring skattesatser och andra avgifter som förstärker välfärden i form av sociala medel och offentligt ansvar.⁸⁰

Det finns en organisation på nej-sidan som kallar sig för *Ungdom mot EU* och som har i stort sett samma argument emot ett norskt EU-medlemskap som sin moderorganisation *Nei til EU*. Kärnfrågorna består av demokrati, miljö och solidaritet vilket de anser är oförenliga med EU och framhävs bättre för småstater i ett samarbetsorgan som FN. *Ungdom mot EU* anser att folket måste kunna nå de folkvalda genom offentliga debatter samt regler som tillåter offentlig insyn i beslutsprocesserna. De anser även att EU ställer för höga krav på de länder som mottar bistånd och nödhjälp vilket inte drabbar staternas regeringar utan civilbefolkningarna i världens fattigaste länder precis som de "juridiska murar" som byggs runt EU: s yttre gränser. Frihandeln som EU så varmt förespråkar ställer sig *Ungdom mot EU* emot eftersom de tycker att det står i direkt motsats till miljöhänsyn.⁸¹

Den norska nej-rörelsen är mycket bättre organiserad än i övriga Europa och många har hävdat att rörelsens genomslagskraft vid det norska EU-valet 1994 var avgörande för utfallet eftersom nej-kampanjen satte igång nästan ett år tidigare än ja-sidan. De norska EU-motståndarna har lyckats enas på ett framgångsrikt sätt trots andra politiska meningsskiljaktigheter.⁸²

---

⁷⁹Nei til EU. 2006, *Fire viktige grunner til å si nei til EU.*, Nei til EU. 2006, *Baerebjelkene til Nei til EU*.

⁸⁰ Nei til EU. 2006, *Baerebjelkene til Nei til EU*.

⁸¹ *Ungdom mot EU. Ja til folkestyre, miljø og solidaritet - Nei til EU!*

⁸² Europaveien. 2004, *EU-skeptikere*.

4.6 De politiska partierna och EU

De sju stortingspartierna i Norge är splittrade i EU-frågan, fyra av dem ställer sig emot ett norskt EU-medlemskap, och de är Socialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti och Venstre. Arbeiderpartiet samt företag- och EU-vänliga Høyre är för ett medlemskap och Fremskrittspartiet, som har populistiska och nationalistiska framtoningar vill inte ta en officiell ståndpunkt i frågan. Fremskrittspartiet har valt en mellanväg eftersom partiet är så splittrat i frågan och ledarna har valt att ignorera det så länge de kan, de förespråkar dock en omröstning om medlemskapet om det skulle bli aktuellt och säger sig i så fall stödja folkets röst.⁸³

Även de norska politiska stortingspartier som är missnöjda med EES-avtalet och emot ett medlemskap i EU håller ändå med om att något samarbete måste pågå mellan EU och Norge. Några vill ha ett avtal som omfattar mindre än det nuvarande avtalet och som inte har lika stora inskränkningar på Norges suveränitet, medan EU-förespråkare hävdar att Norge glöms bort och negligeras av omvärlden och bör därför bli medlem så att landet kan få sitta med vid beslutsborden.⁸⁴

De politiska partier som är motståndare till EU och vars argument redovisas nedan, kan i stort sett placeras in i de fyra områden som *Nei til EU* ställer upp som huvudargument ovan men de utvecklar argumenten på olika vis och tar upp olika aspekter. Nedan följer en kartläggning av dem argument emot ett norskt EU-medlemskap som drivs av var och ett av de fyra motståndspartierna som sitter i stortinget.⁸⁵

4.6.1 Socialistisk Venstreparti (SV)

Socialistisk Venstreparti är ett tämligen nytt parti som bildades 1975 genom en sammanslagning av bland annat Socialistisk Folkeparti och Norges kommunistiske parti.⁸⁶ SV ligger på vänsterkanten på den politiska höger- till vänsterskalan och har under 2000-talet ökat i popularitet.⁸⁷ I stortingsvalet 2005 fick partiet 8,8 procent av rösterna och ingår i koalitionsregeringen med Arbeiderpartiet och Senterpartiet och besitter fem av de nitton ministerposterna.⁸⁸ SV skriver i sitt partiprogram att de är

---

⁸³ Archer 2005: 183-184

⁸⁴ Archer 2005: 178

⁸⁵ Länder i fickformat online. *Norge*.

⁸⁶ Gustavsson & Andrén. Nationalencyklopedin. *Norge*.

⁸⁷ Länder i fickformat online. *Norge*.

⁸⁸ Kommunal- och regionaldepartementet. 2005, *Landsoversikt – Stortingsvalget*. SV: s hemsida.

ett röd-grönt parti och att de vill satsa på barn och unga, en mer rättvis fördelning och ett mer miljövänligt Norge.⁸⁹

Partiets förtroendevalda är nästan alla EU-motståndare men en stor del av partiets väljare, ca en tredjedel säger ja till EU. Det har förekommit spekulationer kring SV: s ståndpunkt i frågan och om olika organisationer, rörelser eller andra västeuropeiska systempartier skulle kunna påverka partiets hållning, det är dock oklart om sådana influenser är tillräckligt påtagliga och än har inga förändringar synts.⁹⁰ Socialistisk Venstreparti är kritiskt till EU för att de anser att systemet idag är odemokratiskt och bygger på marknadsliberala lösningar. Samtidigt anser de att en mer aktiv Europadebatt är nödvändig för att få fram både fördelar och nackdelar med ett norskt medlemskap och som utgår från hur Norge på bästa sätt kan bidra till fred, miljö och rättvis internationell fördelning av resurser, och vilket det bästa och mest effektivaste sättet man kan göra det på. Enligt SV är det bästa sättet att göra det på egen hand utan EU.

Partiet har några huvudargument emot EU-medlemskap som ligger till grund till varför SV anser att Norge inte bör bli medlem. Det första är att EU är odemokratiskt dels för att unionens beslutsorgan inte är folkvalda och att EU-systemet inte har något förtroende hos sin egen befolkning. Skillnaderna mellan folk och elit är mer påtagliga i EU än i Norge och antalet människor som går och röstar i EU-valen är det bästa beviset på detta enligt SV. De tar Sverige som exempel för att visa hur högt valdeltagandet var i de nationella valen jämfört med i EU-valen då mindre än hälften röstar i det senare. SV trycker också på det klassiska argumentet att EU är för stort för att medborgarna ska känna närhet till Bryssel och beslutsfattarna. Ett annat stort problem som de framhäver är frånvaron av en gemensam politisk debattarena som beror på alla de olika språk som finns i unionen, att det inte finns tillräckligt många gemensamma tidningar och att det är olika politiska traditioner och kulturer i alla länder. När en gemensam debatt uppstår är det dessutom svårt för gemene man att ha en chans att hänga med i den.

SV tycker att det faktum att EU bygger på marknadsliberala principer och att EU: s fyra friheter, som är fastställda i fördrag inte tar tillräcklig hänsyn till miljö, jämställdhet och social rättigheter vilket försvårar möjligheten att förespråka en annan typ av samhällsmodell. Den politiska kampen i EU blir avgränsad till att enbart gälla små justeringar inom den ram som fastställts för hur samhället skall organiseras.

---

⁸⁹ Socialistisk Venstre. 2004, *Kort om SVs politikk, historie og organisasjon*.

⁹⁰ Ringborg 2005-03-31.

De tycker dessutom att EMU-samarbetet är odemokratiskt och försvårar för radikal politik. EMU: s hårda regler för inflation och budgetunderskott försvårar bekämpningen av arbetslöshet och förmågan att skydda välfärden. De menar vidare att EMU säkert skulle förenkla handelsrelationer mellan norskt näringsliv och Europa, men den norska räntan försvinner vilket leder till att man inte längre kan styra konjunkturerna i den norska ekonomin.

Ett annat argument är att ett EU-medlemskap kan skada förvaltningen av de norska naturresurserna eftersom EU favoriserar ett industrijordbruk som inte tar samma hänsyn till föroreningar av jord, luft och vatten som norskt jordbruk. EU: s gemensamma fiskeripolitik har resulterat i skadligt överfiske. EU stödjer dessutom förslag om att frihandelsavtal skall överordnas internationella miljöavtal, förslag som Norge är med och förhindrar eftersom landet skall, enligt SV, vara en miljönation som agerar förespråkare och vägledare inom området. Det är något som landet inte får utrymme att i samma utsträckning utveckla om ett medlemskap blir aktuellt.

Partiet hävdar också att EU-medlemskap kan minska Norges handlingsfrihet i internationell politik och får som medlem visserligen mer inflytande i unionen, men på bekostnad av handlingsfriheten. Socialistisk Venstreparti tycker att alternativen för Norge är att antingen gå ur EES-avtalet, bli medlem i EU eller förbli delaktig i EES. Om Norge säger upp avtalet med EES sägs även handelsrelationerna som upprättades 1974 mellan Norge och EU upp, WTO-reglerna skulle dock med all säkerhet ge Norge samma marknadstillgång till EU-marknaden som idag.⁹¹

4.6.2 Senterpartiet (Sp)

Senterpartiet är ett av de traditionella partierna i Norge och har en miljö- och glesbygdsprofil i sin politik. Partiet är del av den koalitionsregering som styr Norge idag och har därmed lämnat det borgerliga blocket som det tidigare var en del av.⁹² Senterpartiet fick 6,5 procent i valet 2005 och är det parti som är den starkaste motståndaren till EU och stod, både vid det norska EU-valet 1972 och 1994 på barrikaderna i kampen för att hålla Norge utanför den Europeiska unionen.⁹³ Sp vill vidareutveckla samarbetet med länderna i EU men på samma vis som samarbetet utvecklas med länder i övriga Europa. Det skall ske mot folkrättsliga underlag och på lika villkor där EU-länderna inte skall prioriteras.

---

⁹¹ Socialistisk Venstre. *EU*. Socialistisk Venstres medlemsblad nummer 2/2004: 7, 10, 18, 22.

⁹² Länder i fickformat online. *Norge*.

⁹³ Kommunal- och regionaldepartementet. 2005, *Landsoversikt – Stortingsvalget*.

Senterpartiets motstånd till EU bygger på tron om folkstyret och demokratin vilket de anser utgör den bästa styrelseformen. EU är, enligt Sp en högst odemokratisk institution med för mycket makt där folket inte kan ställa de styrande till svars eller kontrollera vad de gör eftersom de flesta inte är folkvalda och mycket av det som sker hålls hemligt. Sp vill hellre satsa på en hållbar och öppen demokrati på hemmaplan med samarbete mellan nationer där gemensamma problem löses, som exempelvis försvarsfrågor, miljö och mänskliga rättigheter. Norge med sin råvaru- och oljebaserade ekonomi passar dessutom inte med de ekonomiska principer som EU förespråkar.

Senterpartiet anser att Norge skall gå ur EES-avtalet och hitta en bättre lösning och arbetar för att se till att ingen ny EU-medlemsansökan skickas iväg. Anledningen till att de vill gå ur EES är att de anser att avtalet bidrar till att minska det politiska och ekonomiska handlingsutrymmet samt bestämmelserätten över viktiga naturresurser. Alternativet till EES-avtalet är att ersätta det med bilaterala handels- och samarbetsavtal med EU i form av en schweizisk lösning⁹⁴. Sådana avtal är, enligt partiet mer hänsynstagande till folkstyret eftersom man då inte automatiskt tvingas anta EU-lagstiftning.

Kampen om en god miljö är en avgörande faktor för Sp då de vill ha en frisk miljö både lokalt och globalt och tycker att EU:s enkelspåriga fokus på ekonomisk tillväxt förvärrar snarare än förbättrar miljön. Mer omfattande föroreningar kräver andra lösningar än ett rikare Europa, och Norge har på många områden mycket hårdare miljökrav än EU vilka Sp inte vill ge upp. Detta hänger ihop med argumentet att större solidaritet och en rättvisare fördelning behövs både nationellt som internationellt och menar att EU delvis berikar sig själv på bekostnad av andra idag eftersom fattigdom och fördelningen av resurser inte förbättras av en ensidig fokus på marknadernas lagar. EU är dessutom för litet när det gäller att lösa globala problem vilket syns i internationella forum då EU uppträder med enbart en röst medan Norge i sådana situationer är självständigt och kan förespråka sina egna

---

⁹⁴ Schweiz har ingått en rad olika bilaterala avtal med EU som delvis ersätter EES-avtalet. 2002 trädde ett avtal som innefattade samarbete inom sju sektorer i kraft, de rörde bland annat transportfrågor, forskning, handel med jordbruksprodukter och fri rörlighet för arbetskraft. Ett andra avtal ingicks 2004 och innefattar tio sektorer med bland annat anslutning till Schengensamarbetet, bedrägeribekämpning och garantier för Schweiz banksekretess. Hämtat från EU:s webbplats 1998, *Efta-länderna*; Länder i fickformat online, *Norge*.

intressen. Sp vill att Norge skall kunna fortsätta på samma linje som tidigare och aktivt bidra till fler betydelsefulla frågor på den internationella arenan.⁹⁵

4.6.3 Kristelig Folkeparti (KrF)

Kristelig Folkeparti är ett traditionellt kristdemokratiskt mittenparti som fick 6,8 procent i förra valet och som är uttalade motståndare till ett norskt EU-medlemskap.⁹⁶ Då partiet förra mandatperioden satt i regeringen med partiledaren Kjell Magne Bondevik som statsminister öppnade han för en diskussion om EU-frågan. Han hävdade att utvecklingen mellan EU och USA och osäkerheten i frågan om NATO: s roll var något som Norge borde vara vaksamt över eftersom EU och USA i större utsträckning börjar förhandla bilateralt och NATO spelar en allt mindre roll. Han uttryckte också att dagens EU var något annat än den union som norrmännen röstade nej till 1994 vilket mötte kritik inom partiet. Att KrF blivit mer positiva till ett norskt EU-medlemskap är dock inte fallet och idag, när Bondevik inte är partiledare längre har partiet återgått till sina ursprungliga ståndpunkter dels eftersom den nya partiledaren står för ett tydligt nej.⁹⁷

Kristelig Folkepartis ståndpunkter emot EU består för det första av att Norge har särskilda behov och menar att dem och landets intressen utan vidare kan fångas upp av EU: s regelverk och förordningar vilket gör att exempelvis landets förvaltning av naturresurser och speciella hållning till jordbruks- och fiskenäringen måste förändras. De anser också att EMU inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till ländernas olikheter när det gäller anpassning till ett gemensamt regelverk.

Partiet anser att Norges nuvarande samarbetsformer med EU är bäst. Den samhällssyn som Norge värderar högt som demokrati, självbestämmanderätt, resursförvaltning och handlingsfrihet i utrikespolitiken kommer att förändras om landet går med i EU och därför fungerar samarbetet som det ser ut idag bättre. Det som KrF emellertid tycker är viktigt är att Norge aktivt följer upp nya samarbetsinitiativ med EU så att norska intressen och prioriteringar gynnas. EES-avtalet måste utnyttjas mer effektivt och utvecklas efter nya behov samtidigt som Norge inte skall ansöka om medlemskap utan istället arbeta utifrån dagens förutsättningar.

---

⁹⁵ Senterpartiet. *Derfor sier Senterpartiet nei til EU.*, Senterpartiet. *Senterpartiets prinsipp- og handlingsprogram 2005 – 2009.*

⁹⁶ Kommunal- og regionaldepartementet. 2005, *Landsoversikt – Stortingsvalget.*

⁹⁷ Ringborg 2005-03-31, Archer 2005: 183

Ett medlemskap skulle, enligt partiet, kunna undergräva landets utrikespolitiska handlingsfrihet genom den gemensamma utrikes- och säkerhetsstrategi som nu håller på att utarbetas och som kommer att innebära att EU i ökande grad skall tala med en gemensam stämma. KrF anser att det finns ett behov av ett självständigt land som, oberoende av stormakterna, kan påta sig fredsmäklaruppdrag vilket Norge är stora inom redan idag. De tycker också att EU präglas av instabilitet och menar att EU: s snabba utvidgning gör att unionen pådrar sig ekonomiska och sociala problem. Den ostabila situation som råder i de länder som står på kö in till EU blir problematiskt om man inte tar itu med dem och där vill KrF pådriva samarbetet med länderna som ligger vid de yttre gränserna av EU och EES-områdena och inte isolera dem från Europa.⁹⁸

4.6.4 Venstre (V)

Venstre är ett liberalt parti och ett traditionellt nej-parti men som i EU-frågan inte är helt eniga inom partiet. Venstre är ett medelstort parti men mindre än den norska motsvarigheten till det svenska Folkpartiet, de fick 5,9 procent av norrmännens röster 2005.⁹⁹ En enighet finns inom partiet om att den snabba utvecklingen i EU påverkar den norska befolkningens hållning till ett norskt medlemskap. De framhäver betydelsen av att debatten hålls levande med ett brett folkligt engagemang och tydliggör att partiet välkomnar både ja- och nej-sägare. De förespråkar att det genomförs en folkomröstning i frågan om en eventuell medlemsansökan skall skickas in till EU, för att få förankring hos folket.¹⁰⁰

Venstre har som genomgående princip i sin politik att beslut fattas och uppgifter löses så nära den nivå det gäller som möjligt. Ett norskt medlemskap skulle innebära en stor maktöverföring uppåt vilket skulle ge medborgaren allt mindre inflytande.

Ett annat argument som V använder sig av är att Norge är annorlunda med en hög välfärdsnivå och stora naturresurser som olja, gas, fisk och trä men med mindre fokus på jordbruk. De menar att situationen i EU är motsatt den i Norge eftersom EU importerar stora mängder energi men har stora exporter av jordbruksprodukter. Att bruka jorden på det vis som görs i Norge idag skulle inte kunna bibehållas eller vidareutvecklas vid ett EU-medlemskap. Norge är en stor exportör av energi och är beroende av energipriserna vilket EU också är men i omvänd ordning, därför kan det få negativa verkningar för arbetsmarknaden och den ekonomiska situationen i Norge

---

⁹⁸Kristelig Folkeparti. 2005, *Prinsipp- og politisk program 2005-2009*.

⁹⁹Kommunal- och regionaldepartementet. 2005, *Landsoversikt – Stortingsvalget*.

¹⁰⁰Venstre. *Et sosialliberalt reformprogram for stortingsperioden 2005-2009*. Archer 2005: 183

att ansluta sig till EMU, och att gå med i den monetära unionen vid ett medlemskap skulle idag vara oundvikligt enligt Venstre.

Venstre betonar att de viktigaste politiska uppdragen som Norge har är att bidra till en hållbar utveckling genom att utnyttja de internationella band och friheter som landet har genom att inta en konstruktiv roll, som landet redan länge haft i utvecklings-, handels-, miljö-, freds- och försoningsarbete. Därför vill inte Venstre att Norge skall gå med i EU, men vidareutveckla samarbetet med EU genom en större internationell öppenhet och inkludering av fler processer i EES-samarbetet.¹⁰¹

---

¹⁰¹ Venstre. *Et sosialliberalt reformprogram for stortingsperioden 2005-2009.*

5. Analys

I följande kapitel ställs teori och empiri mot varandra för att uppnå det syfte som utgjort grunden för studien genom att besvara de två frågor som ställdes i det inledande kapitlet.

De två frågor som i analysen ämnas besvaras kommer att behandlas i tur och ordning. Då den första frågan delvis redan besvarats i det föregående empiriska kapitlet samt utgör ett stöd till den andra frågan, kommer följande avsnitt göra en sammanfattning av de norska EU-motståndarnas argument för att tydliggöra svaret. Den andra frågan är huvudfrågan i uppsatsen då svaret på den kommer att göra så att uppsatsens syfte uppfylls.

5.1 Vilka är nej-sidans argument i den norska EU-debatten?

Ovanstående fråga är den första av uppsatsens två frågor och har behandlats i föregående kapitel genom att kartlägga argument emot ett norskt EU-medlemskap hos den officiella organisationen *Nei til EU* och de fyra EU-negativa stortingspartierna.

Då den norska EU-debatten inte förändrats avsevärt de senaste tio åren har somliga argument varit desamma som när debatten var som hetast inför EU-valet 1994. *Nei til EU*: s fyra huvudargument är väldigt breda och innefattar en rad olika underargument och något som är intressant att uppmärksamma är att de nej-partier som idag sitter i Stortinget, till största del håller sig inom samma breda kategorier när de för sina argumentationer, och att tongångarna ofta är väldigt liknande. Det kan delvis bero på att *Nei til EU* är en organisation som är politiskt gränsöverskridande och som tillsammans med nej-partierna samarbetar i sina EU-kampanjer, det är då inte helt osannolikt att de hämtar "inspiration" från varandra och samordnar argumenten för att få en enhetlig och stark debatt. Detta är något som nej-sidan också varit kända för och som förmodligen legat bakom dess framgångar.

En del argument saknar dock starka underargument och kan, som Beckman beskriver, vara svåra att vetenskapligt testa eftersom det är svårt att avgöra om slutledningarna är hållbara.

Nej-sidans huvudargument i den norska EU-debatten är följande:

- *Demokratin.*

Nei til EU hävdar att demokratin är den främsta anledningen till att Norge står utanför EU idag. Norrmännen värnar om sitt folkstyre och den brist på demokrati i EU som ofta används av EU-motståndare generellt i sina argument, utnyttjas till fullo även av den norska nej-sidan. Insynen i beslutsprocesserna är något som nej-sidan betonar väldigt mycket eftersom det norska politiska systemet är mer transparant och de folkvalda står till svars för sina beslut inför väljarna i större utsträckning än i EU. Skillnaderna mellan folket och eliten är enligt nej-sidan mindre i Norge än i EU och dess medborgare känner inte samma närhet till beslutsfattarna som i de egna staterna. Somliga nejsägare anser att besluten bör tas på lägre nivåer för att uppnå största möjliga demokrati och ett medlemskap i EU skulle göra att den principen frångicks ännu mer. Det finns ingen gemensam europeisk debattarena som kan minska det demokratiska underskottet och öka intresset för EU vilket även bidrar till att små partier med säregen eller radikal politik inte får samma utrymme som de stora partigrupperna.

- *Handlingsfriheten.*

Nej-sidans rädsla för att förlora Norges självständiga utrikespolitik och inrikespolitik utgör ett av huvudargumenten för att stå utanför EU. Självbestämmanderätten över naturresurserna och skattesatser som upprätthåller det norska välfärdssystemet är också en stor anledning till varför man inte bör gå med. Även det faktum att EU inte tar hänsyn till varje stats egna intressen utan har ett generellt regelverk som alla skall anpassas till oavsett förutsättningar kan var till nackdel för Norge.

- *Miljön.*

Norges ständiga arbete för miljön och det faktum att landet ligger i topp vad gäller miljövänliga stater är något som man är stolt över och det är viktigt att bibehålla det ryktet framöver. Nej-sidan betonar EU:s fokus på ekonomisk tillväxt och ser det som ett problem för miljön. Norge gör bättre nytta utanför EU eftersom landet då kan fortsätta med sin miljövänliga politik och strikta regler både på hemmaplan och i större forum som FN eftersom EU är för litet för att göra någon reell inverkan. Norge har en annorlunda jordbruks- och fiskeripolitik än EU och man sätter värnandet om miljön högre än ekonomin, vilket EU inte gör.

- *Solidariteten.*

Norge är en av världens största bidragsgivare och är solidariska och generösa i sin handels- och biståndspolitik. Vid ett EU-medlemskap kommer man delvis att få ge

upp det på grund av att EU styrs av marknadsliberala principer som inte tar samma hänsyn till exempelvis sociala rättigheter och jämställdhet. Nej-sidan hävdar att EU utnyttjar andra länder för att berika sig själv, exkluderar stater som ligger på gränserna utanför unionen och inte satsar tillräckligt på de fattigare delarna av världen. Nej-sidan är rädd att Norges roll som fredsmäklare och medlare i olika konflikter i världen kommer att begränsas om ett medlemskap i EU blir aktuellt.

Den andra frågan som uppsatsen ämnar besvara är *om det är rationellt för Norge att stå utanför EU?* Eftersom den föregående frågan kartlagt den norska EU-debatten och därmed gett en överblick av det rådande läget, hjälper den delvis till att besvara den andra. I följande avsnitt skall frågan behandlas genom att analysera den norska nej-sidans argument samt bakgrunden för den norska EU-debatten, i förhållande till den analysmodell¹⁰² som presenterades i teorikapitlet.

5.2 Norges mål

Det faller sig naturligt att en stats mål är att skydda sina nationella intressen och så är även fallet för Norge. Regeringens mål är att föra en bredare EU-politik och ta vara på norska intressen genom de anknytningsformer som binder dem till EU idag, exempelvis EES och Schengen. Regeringen vill dock utöka Norges påverkan genom EES i den utsträckning det går utan att bli fullbordad medlem i EU. Den norska regeringens mål är att inte gå med i EU för närvarande, trots att delar av regeringen anser att det kan finnas en öppning för ett medlemskap i framtiden.

De olika motståndspartierna och *Nei til EU* har olika mål med sin EU-politik då några anser att målet är att Norge bör träda ur EES-avtalet och söka efter andra samarbetsformer medan andra ser EES som en permanent lösning för den norska EU-politiken då den utgör en lämplig samarbetsform för Norge och EU.

5.3 Alternativ

Alternativen för Norge är antingen att bli medlem eller att stå utanför EU och söka andra samarbetsformer. Det som stödjer nej-sidans argument är att det finns alternativa samarbetsformer som kan utgöra länkar mellan EU och Norge utan att Norge behöver bli medlem. Exempel på föreslagna sådana är att gå ur EES-avtalet och enbart samarbeta bilateralt i form av en schweizisk lösning där avtal ingås och inte är så definitiva och omfattande som EES. Ett annat alternativ är att stanna i EES, som bland annat Kristelig Folkeparti förespråkar, och utifrån avtalet

---

¹⁰² Analysmodellen återfinns på sidan 6.

och dagens situation förbättra det norska inflytandet och göra EES-strukturerna lättillgängligare och tydligare för både politiker och medborgare. Det mest omfattande missnöjet med EES är att det styr Norge i för stor utsträckning utan att landet kan påverka hur den styrningen skall se ut eftersom man inte får sitta med vid beslutsbordet. EES-avtalet styrs ganska hårt av EU: s gemensamma regler och inkluderar det mesta av EU: s lagstiftning på de områden som avtalet omfattar, vilket i sin tur styr Norge mot en allt mer unionsanpassad situation. En del av motståndarna hävdar att EES enbart är en förenklad form av ett fullbordat medlemskap i EU och därför bör man söka andra bilaterala samarbetsformer där kompromissandet om den norska suveräniteten kan undvikas i större utsträckning än i EES. Andra hävdar att avtalet är en bra lösning eftersom Norge får tillgång till de områden i EU som man vill vara del av, samtidigt stannar man utanför och behåller sin bestämmanderätt över andra områden som man inte vill skall påverkas av EU-systemet. Nej-sidan anser att alternativet att gå ur EES-avtalet förmodligen inte skulle förändra Norges situation avsevärt eftersom WTO förmodligen skulle garantera samma marknadstillgång till EU som idag. De som är missnöjda med EES-avtalet, som några av stortingspartierna och *Nei til EU* är, inser ändå att något samarbete måste finnas mellan Norge och EU för att inte norrmännen skall bli helt isolerade. Bilaterala avtal är det som främst förespråkas av motståndarna och bör ersätta EES eftersom de anser att avtalet är för generellt. *Nei til EU* kritiserar också EES-avtalet för att underminera Norges suveränitet och framhäver andra former av samarbete som de anser vara bättre. Det skiftar men många i organisationen är inne på samma spår, vilket består i att Norge bör gå ur EES och basera handelsrelationerna med EU på det frihandelsavtal som vidtogs 1973. Det skulle behöva göras vissa omskrivningar och kompletteringar och skulle kunna understödjas av WTO-regler och avtal som liknar de som upprättats mellan Schweiz och EU.

5.4 Konsekvenser

Det tredje nyckelordet i analysmodellen är *konsekvenser*, som till stor del behandlats i empirikapitlet genom att beskriva argumenten emot ett norskt medlemskap och varför man inte vill gå med. Konsekvenserna av ett nej till EU finns redan i Norge eftersom landet stått utanför EU länge nog för att effekter av ett utanförskap har kunnat märkas. Norge är ett välbärgat land med otroliga naturresurser i form av både olja och fisk och det är en stor bidragsnation och medlare som ställer upp för mindre gynnade länder i världen genom att bland annat ha en självständig utrikespolitik. Miljön utgör ett fundament i den dagliga politiken och Norge går i bräschen för en sundare miljö genom att ligga i världstoppen av miljövänliga länder.

Fyra av de sju stortingspartierna, där dessutom ett är så splittrat att partiledningen inte vill ta ställning i frågan, och mer än hälften av de norska medborgarna är emot ett EU-medlemskap vilket är ett tecken på att det finns en allmän tillfredsställelse med hur den rådande situationen är i Norge för närvarande. Nej-sidan framhäver de norska intressena och Norges unika situation då det är ett av de få europeiska länder som har oljetillgångar. Därmed passar inte det generella EU-regelverket landets situation eftersom det inte tar tillräckligt stor hänsyn till särintressen och unika situationer, vilket skulle kunna drabba Norge på ett negativt sätt. Enligt nej-sidan kan Norge utanför EU ostört skydda de aspekter och intressen som man så högt värderar. En minsta tendens till att vissa aspekter av den norska traditionen skulle skavas i kanten genom ett medlemskap utgör ett hinder för norrmännen eftersom den patriotism och tradition som finns i landet värderas otroligt högt.

Något som är intressant är att ja- och nej-sidans EU-argument ser ungefär likadana ut och betonar saker som demokrati, samarbete, miljö och solidaritet. Det som skiljer sidorna åt är vilka konsekvenser som följer av ett medlemskap eller att stå utanför, och hur de inverkar på de ovan nämnda gemensamma argumenten. Ett exempel på detta är att förespråkarna av ett norskt medlemskap använder ökad demokrati som argument för ett medlemskap eftersom de får sitta med vid beslutsbordet i Bryssel och vara med och bestämma i förhandlingar kring olika frågor. Motståndarna använder demokratin som argument för att kunna behålla folkstyret, vilket inte är lika självklart vid ett medlemskap. Det som dock gynnar nej-sidan är att konsekvenserna av att inte vara medlem i EU redan finns och norrmännen vet hur bra eller dåligt de har det idag, medan konsekvenserna av ett ja blir mer av spekulativ art vilket kan bidra till att folk ifrågasätter trovärdigheten i argumenten eftersom ett Norge i EU inte upplevts i verkligheten.

5.5 Val

Norge har redan tagit ett formellt val i frågan om EU-medlemskap, två gånger genom att låta medborgarna rösta i frågan. Majoriteten av den norska befolkningen anser därmed att det mest rationella valet är, utifrån de preferenser som fanns tillgängliga för dem, att stå utanför. Beslutsfattarna har valt att respektera det beslutet och därmed ställt sig bakom alternativet att Norge inte skall vara medlem i EU, för att tillvarata nationens och folkets intressen. Utifrån ett nyttomaximerande perspektiv är det svårt att avgöra om Norge stannat utanför EU på grund av att det är rationellt utifrån de politiska konsekvenser det medför, eller för att det är rationellt utifrån ett medborgarperspektiv då en regering förmodligen skulle få otrolig kritik om de negligerade folkets röst, trots att valen var konsultativa. Det som dock är ett

argument för att hålla en ny folkomröstning i frågan är att det är 12 år sedan den senaste hölls och att Europa och Norge har förändrats och att det således skulle bli en annorlunda union som man röstade för eller emot.

Hårdraget kan man säga att den norska befolkningen förmodligen stått "i vägen" för ett norskt medlemskap i EU, trots att fyra av de sju stortingspartierna också är emot. Den senaste regeringen med Kjell Magne Bondevik som statsminister, antydde att ett medlemskap skulle kunna bli aktuellt, och om inte en så stark opinion hade funnits emot detta kan man spekulera i om frågan lämnats så hastigt som den då gjorde.

Allt annat än stiltje råder emellertid i den norska EU-debatten och frågan tycks inte vara avgjord än eftersom medlemskapet fortfarande diskuteras. Både EU-motståndare och EU-förespråkare driver fortfarande starka kampanjer som syns i media och båda sidor går fortfarande starkt in för att framhäva de val som de förespråkar vilket tyder på att valet ännu inte är skrivet i sten. Norge har starka traditioner kring sin självständighet och nationalitet, som de för övrigt inte haft så länge, och innan ett EU-medlemskap skulle bli verklighet måste förmodligen mycket större konsensus uppnås än idag då en minoritet av det norska folket är anhängare av ja-sidan, och de politiska partierna är splittrade.

5.6 Avslutande analys och slutsatser

Syftet med uppsatsen var att belysa Norges icke-medlemskap i EU utifrån ett rational choice perspektiv. Detta syfte har uppfyllts med hjälp av en analysmodell som består av nyckelord som påvisar olika aspekter av ett rationellt val; *mål, alternativ, konsekvenser och val*. Den första frågan utförde en kartläggning av vilka argument nej-sidan driver emot ett norskt EU-medlemskap, vilket främst behandlades i empirikapitlet och sammanställdes ovan i analysen. Det som kan sägas om nej-sidan, och även ja-sidan, är att debatten kan i stort sett tyckas vara generell och att det är svårt att hitta ett djup i den. Att debatten är generell och inte är så knivskarp i sina argument kan bero på att Norge faktiskt är i ett viloläge när det gäller EU-frågan. Trots att debatten ständigt pågår och är frekvent synlig både i media och i olika politiska fora, eftersom Norge dagligen influeras av unionens beslut, är den inte så het som den förmodligen skulle vara om inte regeringen fastställt i Soria Moria-förklaringen att ingen ny EU-ansökan skall skickas in under den nuvarande mandatperioden (2005-2009), eller om Norge stått inför ett konkret avgörande i frågan.

Uppsatsens andra fråga är; *Är det rationellt för Norge att stå utanför EU?* För att svara på frågan bör nämnas att nej-sidan länge har haft ett övertag i EU-debatten men i början av 2000-talet har den offentliga opinionen svängt då norrmännen blivit allt mer positivt inställda till ett norskt medlemskap. Det har emellertid varit jämnt mellan sidorna ett tag men idag har nej-sidan en betydande majoritet av norrmännen bakom sig, motståndarna har också till sin fördel att kunna backa sina argument med att påvisa hur situationen faktiskt är i Norge idag och att landet inte blivit isolerat från Europa genom sitt val att inte gå med i unionen. Något som också är viktigt att nämna är att norrmännen idag kan se hur EES-avtalet påverkat landets situation, vilket kan påverka opinionen i sina svängningar. EES-avtalet har utvecklat en närhet till EU och Norge är idag mer bunden till unionen än 1994, vilket även lett till en större insyn och ökad medvetenhet bland norrmännen men det har, som ovan förklarats, även sina begränsningar.

Som det ser ut idag kommer ingen ny norsk EU-ansökan att skickas in förrän tidigast nästa mandatperiod eftersom Senterpartiet och Socialistisk Venstre är emot en sådan ansökan och arbetar för att förhindra att det blir realitet. Det ser ut som om EU-frågan ständigt skjuts på framtiden då Bondevik-regeringen sköt fram ansökningsfrågan till dagens regering med Jens Stoltenberg som statsminister, som i sin tur också valt att ytterligare skjuta den på framtiden. *Målet* för den norska regeringen idag är officiellt att fortsätta att stå utanför EU, de olika partierna i regeringskoalitionen har dock olika mål i EU-frågan. Socialistisk Venstre och Senterpartiet jobbar mot att stå utanför EU även i framtiden och Arbeiderpartiet har som mål att så småningom gå med. Politikerna har respekterat folkets åsikt angående EU men många av dem har fortfarande som mål att ett norskt medlemskap en dag skall bli verklighet. Utgångspunkten är i stor utsträckning att frågan skall tas upp igen och att Norges samarbetsform med EU inte är avgjord ännu och då "gäller" inte de två föregående EU-valen och dess resultat. Man använder argument som hävdar att unionen inte är densamma idag som 1994 och sannerligen inte som 1972.

Att inte skicka in en ansökan i dagsläget är ett rationellt val utifrån analysmodellen eftersom *konsekvenserna* av ett sådant val hade mött för stort motstånd både bland de norska medborgarna och bland de politiska partierna och tiden är ännu inte inne för en ny omröstning i frågan. Konsekvenserna av ett nej är redan synliga i Norge idag eftersom landet stått utanför EU under lång tid då grannländer och en stor del av Europa inkluderats i unionen. Man vet dock inte vilka konsekvenser ett medlemskap kan ha på värden som i Norge anses som mycket viktiga; miljö, solidaritet gentemot mindre lyckligt lottade länder, demokrativärden och handlingsfrihet i internationella frågor. Oljan, fisket och jordbruket utgör också anledningar till att inte gå med

eftersom underhållet och skötseln av dem skiljer sig mot hur reglerna för dem hade sett ut i EU. Det finns ännu inte några tillräckligt gynnsamma regler för oljeindustrin och fisket i EU enligt nej-sidan. Vilket *val* den norska regeringen än bestämmer sig för att ta i framtiden, kommer det norska folket att utgöra en avgörande faktor när tiden kommer då regeringen än en gång skall bestämma vilket *alternativ* man ska välja, det vill säga att stå utanför eller gå med i EU. Eftersom folket haft en stor del i EU-valen förut och regeringen följt dess vilja kan man inte heller bortse från dem i ett framtida val. Det handlar nämligen inte enbart om att bli medlem eller ej, det finns andra alternativ som måste beaktas som exempelvis om Norge bör fortsätta omfattas av EES-avtalet eller om nya samarbetsformer bör inledas. De olika alternativen kan vara att söka en schweizisk lösning som nämnts tidigare, att helt säga upp EES-avtalet då somliga anser att det är för komplicerat och andra bara är missnöjda med det. En del EU-motståndare som anser att Norge bör gå ur EES tycker att Norge kan upprätta nya frihandelsavtal som baseras på dem man ingick 1973. Ett annat alternativ är att stanna i EES och upprätthålla den anknytningsform som man idag har till EU och nöja sig med det. *Valet* är redan taget och om man skall förlita sig till opinionsmätningar, håller sig norrmännen till det beslut de röstade fram i EU-valen 1972 och 1994. Men det är svårt för många att acceptera ett beslut som togs för 12 år sedan och vill därför ompröva saken med motiveringar som att unionen har förändrats på sistone och det är ett annat samarbete man i så fall röstar om.

Något som är viktigt att påpeka är att norska och europeiska identiteter har närmast sig varandra sedan 1994, delvis på grund av den påverkan EU har haft på Norge och effekterna av den europeisering som skett i landet med hjälp av den allt mer omfattande globaliseringen. Det som emellertid utgör två starka skäl emot ett norskt medlemskap i EU är fiskerieringen och oljan då det inte finns tillräckligt gynnsamma regler för förvaltningen av dem i EU. För att landet skall kunna bli medlem måste medlemskapet utformas så att intressena tillgodoses eftersom Norges situation på det området är unik i Europa.

För att knyta ihop säcken till den här magisteruppsatsen och ge ett svar på frågan om Norge gjort ett rationellt val genom att stå utanför EU, menar jag att det i dagens läge är ett rationellt val. Landet har en stabil situation när det gäller den ekonomiska aspekten bland annat genom att vara ett av Europas rikaste länder på grund av sina olje- och fiskeresurser. Majoriteten av de politiska stortingspartierna är emot ett medlemskap och de norska medborgarna har redan två gånger röstat nej till ett unionsinträde. Det finns en rad olika alternativ istället för ett EU-medlemskap som bör undersökas och utvärderas närmare innan man tar ställning och de flertal

argument emot ett norskt medlemskap tar upp väsentliga aspekter som skulle kunna försämra Norges dagssituation och som bör beaktas.

Vad som emellertid bör hållas i åtanke är att i det långa loppet kan ett norskt EU-medlemskap bli en oundviklig fråga då unionen utvidgas ännu mer och ändrar karaktär, men utifrån dagens förutsättningar är Norges utanförskap det mest rationella för landet.

6. Slutdiskussion

Vad gäller mina egna reflektioner kring huruvida Norges icke-medlemskap i EU är rationellt eller ej måste jag medge att jag är kluven i frågan. Under min tid som praktikant på Sveriges ambassad i Oslo blev jag intresserad av relationerna mellan EU och Norge och blev förvånad att en så utbredd debatt kring frågan faktiskt pågick. Jag befann mig dock i Norge på våren innan stortingsvalet 2005 då valkampanjerna var i full gång och EU-frågan utgjorde en het valfråga vilket förmodligen gjorde att den uppmärksammades extra mycket.

Jag tror att det finns en generell bild av att Norge inte behöver vara med i EU för att landet har så stora oljetillgångar men jag tror att det ligger djupare än så, trots att oljan säkert utgör en av de främsta anledningarna till varför Norge klarar sig bra utanför. Det finns en djupt rotad nationalism i Norge som liknar den som små utbrytarregioner kan ha, och den känns inte bara av den 17 maj då nationaldagen firas med en folkfest, den känns även av i vardagen. En känsla av stolthet och sammanhållning ligger under ytan och jag har fått intrycket av att norrmännen är ett folk som är tillfreds. Det är ett fenomen som jag inte upplever som så vanligt förekommande i exempelvis Sverige, en allmänt "førnøyd" inställning som jag tror kan ha haft en inverkan på det faktum att Norge inte är medlem i EU idag. Mitt intryck är att Norge inte förändrats till det sämre under de senaste tio åren då EU vuxit och blivit större samt fått ett ökat inflytande i världen och Norge stått utanför samarbetet. Det är uppenbart att de kulturella och nationella värden som finns i Norge är mycket speciella och högt värderade för en norрман, och dessa värden kan ha en inverkan i hur den norska EU-opinionen ser ut eftersom man förmodligen vill värna om det man har och är rädd för det nya och främmande.

Det är alltid svårt att försöka undersöka vad som är bäst för en stat när man inte med säkerhet vet vad konsekvenserna blir av de olika handlingsalternativen. Det blir lätt spekulativt och det, tror jag, är den främsta anledningen till att ja-sidan inte haft samma framgångar som nej-sidan i EU-frågan. Det norska folket blev dock allt EU-vänligare i början av 2000-talet innan de olika förändringarna i unionen skedde (konstitutionsfrågan och utvidgningen) och jag tror att Norge i framtiden är tvunget att återigen ta ställning till ett medlemskap genom en folkomröstning, det kan bli så att ett medlemskap blir oundvikligt. Det är dock svårt att spekulera i eftersom EU: s framtid är oviss och karaktären av samarbetet kan förändras precis som Norges egen samarbetsform till unionen.

Om Norge i framtiden skulle gå med i EU skulle en studie med rational choice som teoretisk bas vara mycket intressant för att utvärdera vilket val som är mest rationellt. Studien kunde utföras utifrån en rad olika faktorer som exempelvis ekonomiska, inrikespolitiska, utrikespolitiska, demokratiska, miljöpolitiska och solidariska. Då kan en bredare förankrad undersökning med specifika och inte så generella argument, utföras med reella argument som kan avgöra vilket alternativ som passar Norge bäst.

7. Referenser

7.1 Böcker

- Allison, Graham & Zelikow, Philip (1999). *Essence of Decision, Explaining the Cuban Missile Crisis*. Longman, New York.
- Archer, Clive (2005). *Norway outside the European Union, Norway and European integration from 1994-2004*. Routledge, Oxon.
- Baylis, John & Smith, Steve (2001). *The Globalization of World Politics – an introduction to international relations*. Oxford University Press, Oxford.
- Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys – Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Santérus Förlag, Stockholm.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005). *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur, Lund.
- Bernitz, Ulf; Levin, Marianne; Pehrson, Lars; Rosén, Jan; Sigeman, Tore; Wahl, Nils (1993). *EES-avtalet i svensk rätt*. Juristförlaget JF AB, Stockholm.
- Blomström, Magnus & Lipsey, Robert E. (1994). *Norden i EU. Jan I. Haaland. Norge: Den europeiska integrationens handelseffekter*. SNS Förlag, Stockholm.
- Carlsneas, Walter; Risse, Thomas; Simmons, Beth A (2002). *Handbook of International Relations*. Sage Publications, London.
- Dowding, Keith M. (1991). *Rational Choice and Political Power*. Edward Edgar Publishing Limited, Hants.
- Elster, Jon (1989) *Solomonic Judgements – studies in the limitations of rationality*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena (2004). *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Hellspång, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Studentlitteratur, Lund.

Hermansson, Jörgen (1990). *Spelteorins nytta – om rationalitet i vetenskap och politik*.
Almqvist & Wiksell International, Stockholm.

Miles, Lee (1996). *The European Union and the Nordic Countries*. Routledge, London.

Zey, Mary (1998). *Rational Choice Theory and Organizational Theory: A Critique*.
Sage Publications, Inc., Thousand Oakes och London.

7.2 Officiella dokument och rapporter

Stortingsmelding nummer 12 från Norges Utrikesdepartement 2000-2001. *Om Norge og Europa ved inngangen til et nytt århundre*

Tillägg 1 till Stortingsmelding nummer 27, 2001-2002. *Samarbeidsregjeringens europapolitiske plattform*. Norges Utrikesdepartement i samarbeide med andra berörda departement.

Ringborg, Mats 2005-03-31. Rapport från Sveriges ambassad i Oslo skriven av ambassadören. *Läget i den norske EU-debatten*, Oslo.

Ringborg, Mats 2005-05-03. Rapport från Sveriges ambassad i Oslo skriven av ambassadören. *Norge-specifika argument i Europadebatten samt relationen Sverige-Norge i ett EU-perspektiv*, Oslo.

7.3 Internet

Claes, Dag Harald & Sverdrup, Ulf (2004) ARENA, Center för Europaforskning, Oslo Universitet. *Hvordan har Norge greid seg utenfor EU?*

http://www.arena.uio.no/nyheter/kronikker/0405claes_sverdrup.xml

Hämtad 2006-03-28.

Europaveien. *EU-skeptikere*. Uppdaterad 2004-08-21.

<http://www.europaveien.no/> Hämtad 2006-04-27.

EU: s webbportal. (1998) *Efta-länderna*.

<http://europa.eu/abc/doc/off/bull/sv/9812/p103062.htm> Hämtad 2006-05-10.

Gustavsson, Harald & Andrén, Nils. Nationalencyklopedin. *Norge*.
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=271342&i_sect_id=27131701&i_word=norge&i_history=1 Hämtad 2006-05-05.

Ja-siden. *Om Europabevegelsen*.
<http://www.jasiden.no/wshowc.aspx?a=6> Hämtad 2006-05-03.

Ja-siden. *Derfor sier vi JA!*.
<http://www.jasiden.no/wshowc.aspx?a=47> Hämtad 2006-05-03.

Länder i fickformat online. *Norge*.
www.landguiden.se Hämtad 2006-03-24 och 2006-05-05.

Kristelig Folkeparti. (2005) *Prinsipp- og politisk program 2005-2009*.
http://www.krf.no/pls/portal/docs/PAGE/KRF/POLITIKK/POL_PROGRAM/KRF_POL_PROG_05-09/KRF%20POLITISK%20PROGRAM%202005-09%20SMALL.PDF Hämtad 2006-05-05.

Nationalencyklopedin. (Sökord; *stabilitetspakten, Europarådet, EFTA*.) www.ne.se
Hämtad 2006-05-19 och 2006-05-31.

Nei til EU. *Fire viktige grunner til å si nei til EU*. Uppdaterad 2006-03-07.
<http://www.neitileu.no/layout/set/print/content/view/full/18802>
Hämtad 2006-05-03.

Nei til EU. *Baerebjelkene til Nei til EU*. Uppdaterad 2006-03-13.
<http://neitileu.no/layout/set/print/content/view/full/18883> Hämtad 2006-05-03.

Nei til EU. *Arbeidsplan for Nei til EU 2005-2006*. Uppdaterad 2006-02-07.
http://www.neitileu.no/organisasjon/oppbygning/landsmoetet/arbeidsplan_for_nei_til_eu_2005_2006 Hämtad 2006-05-03

Nei til EU. (2005) *Vedtekter for Nei til EU*.
<http://www.neitileu.no/organisasjon/oppbygning/vedtekter/vedtekter>
Hämtad 2006-05-03.

Norges EU-delegation i Bryssel. *Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet*.
<http://www.eu-norway.org/norsk/eos/eea.htm> Hämtad 2006-03-24.

Norska kommunal- og regionaldepartementet. *Landsoversikt – Stortingsvalget*.
Uppdaterad 2005-10-26.
<http://odin.dep.no/krd/html/valgresultat2005/frameset.html> Hämtad 2006-05-12.

Norska regjeringens Europaportal. *Hovudfelta for Noregs samarbeid med EU*.
Uppdaterad november 2005.
<http://odin.dep.no/europaportalen/norsk/europapolitikk/p30005601/bn.html>
Hämtad 2006-03-28.

Norska regjeringen. (2005) *Plattform for regjeringsamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Socialistisk Venstreparti og Senterparti 2005-09*.
<http://www.odin.dep.no/filarkiv/260512/regjeringsplattform.pdf>
Hämtad 2005-05-05.

Norska Statistiska Centralbyråen. (1999) *Resultat av folkeavstemningen om EU*.
<http://www.ssb.no/emner/00/01/30/euvalg/> Hämtad 2006-04-17.

Norska Statistiska Centralbyråen. (2005) *Befolkning*.
<http://www.ssb.no/emner/02/befolkning/> Hämtad 2006-04-17.

Senterpartiet. *Senterpartiets prinsipp- og handlingsprogram 2005 – 2009*.
www.senterpartiet.no Hämtad 2006-05-05.

Senterpartiet. *Derfor sier Senterpartiet nei til EU*.
<http://www.senterpartiet.no/dokumentene/157/index.htm> Hämtad 2006-05-05.

Skavlem, Thor Christian (2006-02-06) Dagen Nyheter. *Stort forsprang for nei-siden i ny EU-måling*. http://www.dagen.no/show_art.cgi?art=8808 Hämtad 2006-05-29.

Socialistisk Venstre. *Kort om SVs politikk, historie og organisasjon*.
Uppdaterad 2004-10-31.
<http://www.sv.no/hvem/dbaFile67178.html> Hämtad 2006-05-05.

Socialistisk Venstre. *EU*.
<http://www.sv.no/politikken/eu/#> Hämtad 2006-04-27.

Socialistisk Venstres medlemsblad nummer 2/2004.
<http://www.sv.no/partiet/regjering/> Hämtad 2006-05-05.

Svenska Exportrådet. *Landrapport Norge*.

<http://www.swedishtrade.se/landrapporter/> Hämtad 2006-03-27.

Ungdom mot EU. *Ja til folkestyre, miljø og solidaritet - Nei til EU!*

<http://www.umeu.no/derfor.html> Hämtad 2006-05-03.

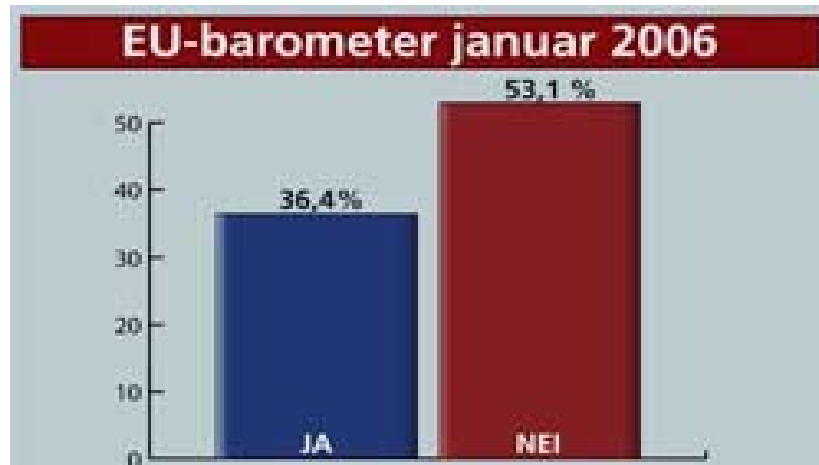
Venstre. *Et sosialliberalt reformprogram for stortingsperioden 2005-2009*.

<http://www.venstre.no/politiskinfo/00012667->

[8000000B/Stortingsvalgsprogrammet05-](http://www.venstre.no/politiskinfo/00012667-8000000B/Stortingsvalgsprogrammet05-)

[09/kapittel6#Norges%20forhold%20til%20EU](http://www.venstre.no/politiskinfo/00012667-8000000B/Stortingsvalgsprogrammet05-09/kapittel6#Norges%20forhold%20til%20EU) Hämtad 2006-05-05.

Bilaga 1: Den norska EU-opinionen jan 2006

Undersökning utförd av Sentio, ett företag som utför tjänster som rådgivning, datainsamling och analys, på uppdrag av de norska dagstidningarna Dagen, Klassekampen och Nationen i januari 2006. Antal människor som valde att svara "vet inte" var 10,4 procent.¹⁰³

---

¹⁰³ Skavlem 2006-02-06, *Stort forsprang for nei-siden i ny EU-måling*